

Edukacja antydiskryminacyjna TU, Edukacja globalna TERAZ

**łączenie perspektyw
antydiskryminacyjnej i globalnej
w edukacji formalnej i pozaformalnej**

scenariusze lekcji

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

**TOWARZYSTWO
EDUKACJI
ANTYDISKRYMINACYJNEJ**

Mój świat

1. Tytuł/temat lekcji: Mój świat

2. Czas trwania lekcji: 45 minut

3. Krótki opis scenariusza: W czasie lekcji uczennice i uczniowie będą mieli szansę zobaczyć, jak różnie można widzieć i rozumieć takie pojęcie jak świat. Dla kogoś może ono oznaczać zupełnie co innego, niż dla jego kolegi czy koleżanki. Dalszym etapem pracy na lekcji będzie przyjrzenie się historii powstawania różnych map świata oraz analiza map z różnych części świata – pokazujących świat z odmiennych perspektyw. W ten sposób dzieci będą miały szansę doświadczyć, że każdy/każda może mieć inną perspektywę widzenia świata i otaczającej nas rzeczywistości.

4. Autorka: Marta Gontarska

5. Poziom edukacyjny: szkoła podstawowa, klasy 1–3

6. Słowa/Pytanie kluczowe: Czy wszyscy widzimy świat tak samo?

7. Przedmiot: nauczanie zintegrowane

8. Związek z podstawą programową:

- Cele kształcenia – wymagania ogólne: II.6; III.5, 7; IV.6, 8, 12.
 - Treści nauczania: III.2, 4, 9, 10; V; XIII.
-

9. Cele lekcji:

Po lekcji uczeń/uczennica:

- Zrozumie, że inne osoby mogą mieć odmienną perspektywę widzenia tego samego zjawiska;
 - Pozna różne przedstawienia świata na mapach;
 - Dowie się, w jaki sposób w różnych kulturach, rysowano mapy w przeszłości.
-

10. Metody i formy pracy: praca plastyczna, słuchanie ze zrozumieniem, dyskusja, praca w grupach.

11. Materiały dydaktyczne: kartki A3 lub A2, kredki, flamastry, plansza z mapą świata (do wypożyczenia ze szkolnej pracowni geograficznej, jeśli nie masz takiej w klasie), prezentacja multimedialna przedstawiająca chińską i australijską mapę świata (zob. aneks), opcjonalnie: książka Heekyoung Kim, *Dokąd iść? Mapy mówią do nas*, Warszawa 2012 (<http://www.entliczek.eu/glowna/30-dokad-isc-mapy-mowia-do-nas.html>).

12. Przebieg lekcji:

Zachęcamy do tego, aby dzieci w czasie tej lekcji siedziały na podłodze w kręgu lub w ławkach, ale w ustawieniu tzw. wyspowym – w grupach 4–5 osobowych.

a. Wprowadzenie (5 minut).

- Powitaj klasę na lekcji. Zapytaj wszystkie osoby, jak minęła im przerwa i zaprosz do podzielenia się krótką refleksją na ten temat. Zachęć do krótkiej rozmowy na ten temat w parach/grupach.
- Następnie przedstaw klasie informacje, co będzie się działo na lekcji: opowiedz o temacie oraz celach lekcji. Zapytaj, czy cele są zrozumiałe (warto samodzielnie przełożyć je na język uczennic i uczniów, tak aby były zrozumiałe dla Twojej klasy) – dzieci mogą pokazać to kciukiem: kciuk w górę = zrozumiałe; kciuk w poziomie = nie do końca zrozumiałe; kciuk w dół = niezrozumiałe. Wyjaśnij cele, jeśli będzie taka konieczność.

b. Przebieg lekcji (35 minut).

- Zaproś uczennice i uczniów do burzy mózgów. Zapytaj, czym dla nich jest świat. Pozwól na swobodne odpowiedzi, nie komentuj ich. Każda osoba ma możliwość wypowiedzenia swoich skojarzeń, definicji, określeń. Na burzę mózgów poświęć około **5 minut**.
- Następnie poproś dzieci, by w parach/grupach/samodzielnie narysowały „swoj świat”. Rozdaj kartki oraz materiały do rysowania i zachęć do swobodnej pracy. Pozwól na rozmowy między dziećmi – ważne, by czuły się jak najbardziej swobodnie. Na pracę nad rysunkami poświęć około **15 minut**.
- Kiedy wszystkie prace będą gotowe, przyczep je do tablicy lub rozłóż w jednym miejscu w klasie na podłodze. Zaproś teraz uczniów i uczennice na „wycieczkę” – na wystawę obrazów przedstawiających świat. Pozwól dzieciom na obejrzenie wszystkich wykonanych rysunków. Mogą też zadawać sobie pytania. Po obejrzeniu wystawy wróćcie na swoje miejsca. Przeznacz na tę wycieczkę około **5 minut**.
- Zapytaj uczniów i uczennice, jak im się podobały rysunki. Ważne, by dzieci miały możliwość opowiedzenia o tym, co zobaczyły. Czy coś je zdziwiło, zaciekało, zaskoczyło? Co mogą powiedzieć o tej wystawie i o tym, jak inne osoby w klasie narysowały świat? Jeśli będzie taka możliwość (dyskusja Was do tego doprowadzi), wyjaśnij, czym jest różnorodność i czego możemy się dowiedzieć od innych, różnych od nas ludzi. Wyjaśnij, że różne osoby mogą w odmienny sposób widzieć różne zjawiska – jak chociażby świat. Każdy rysunek był inny. Opowiadając o różnorodności perspektyw, pokaż dzieciom różne mapy świata, które proponujemy w tym scenariuszu. Powiedz, że w zależności od tego, gdzie ludzie mieszkają na kuli ziemskiej, mogą w inny sposób widzieć mapę całego świata. Bo dla nich to wszystko, co jest najbliżej, może być ważniejsze. Na podsumowanie wystawy przeznaczone **5 minut**.
- Na zakończenie tej części lekcji (o ile jeszcze macie czas) możesz przeczytać dzieciom wybrane fragmenty z książki *Dokąd iść? Mapy mówią do nas*. Warto uwzględnić następujące strony: 1–6, 8, 11, 18.

c. Zakończenie (5 minut)

- Na zakończenie zapytaj uczennice i uczniów, czego dowiedziały/dowiedzieli się w czasie zajęć. Pozwól na swobodne wypowiedzi.

13. Komentarz metodyczny:

Rozmowa z dziećmi o różnych sposobach widzenia świata jest niezwykle ważna. W edukacji globalnej, jak również antydyskryminacyjnej zrozumienie tego, że z różnych punktów świat może

wyglądać inaczej, jest kluczowe. I nie chodzi tu tylko o sam świat, mapy, ale też o zwykłe, codzienne sytuacje, z jakimi dzieci się spotykają. Każde z nich ma prawo widzieć daną rzecz zgodnie ze swoją perspektywą. Warto pamiętać, że zrozumienie, iż istnieją różne perspektywy w otaczającym nas świecie, to podstawa rozumienia różnorodności jako wartości. A różnorodność to jedna z wartości, którymi zajmuje się edukacja globalna i antydyskryminacyjna.

W scenariuszu tym nie skupiamy się na szukaniu jednej odpowiedzi na dane pytanie, jednej wizji świata, jednej mapy. Chodzi o to, by wzmacniać dzieci w ich swobodnym myśleniu, wypowiadaniu się, zadawaniu pytań, poszukiwaniu. Takie podejście kształci też podstawowe umiejętności komunikacyjne, pozwala dzieciom swobodnie ze sobą rozmawiać, pracować w zespole, słuchać się i słyszeć nawzajem.

Pamiętajmy też, że nie ma lepszych ani gorszych perspektyw. Nie musimy więc żadnej z nich oceniać. Po prostu są inne. Warto dzieciom na to zwracać uwagę. I koniecznie reagować, kiedy oceniają omawiane różne perspektywy. Uczmy się nawzajem akceptowania tego, że każdy człowiek ma prawo do swojej wizji.

14. Materiały pomocnicze: mapy świata (w aneksie prezentujemy dwa zdjęcia, które można wykorzystać w prezentacji. Zachęcamy do poszukania obrazów w lepszej rozdzielczości w internecie lub atlasach. Prosimy jednak pamiętać, by zawsze podawać źródło, z którego zaczerpnięty był obraz wykorzystany w czasie lekcji).

15. Zadanie domowe, dodatkowe, rozwijające temat dla chętnych: jeśli dzieci nie zdążą dokończyć swoich rysunków świata, warto zachęcić je, aby to zrobiły w świetlicy lub w domu.

Publikacja jest częścią serii Szkoła Równości.

© Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

ul. Kłopotowskiego 9/31, 03-718 Warszawa

tel: 535 559 557

e-mail: biuro@tea.org.pl

polska pomoc

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy

rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>.

Aneks

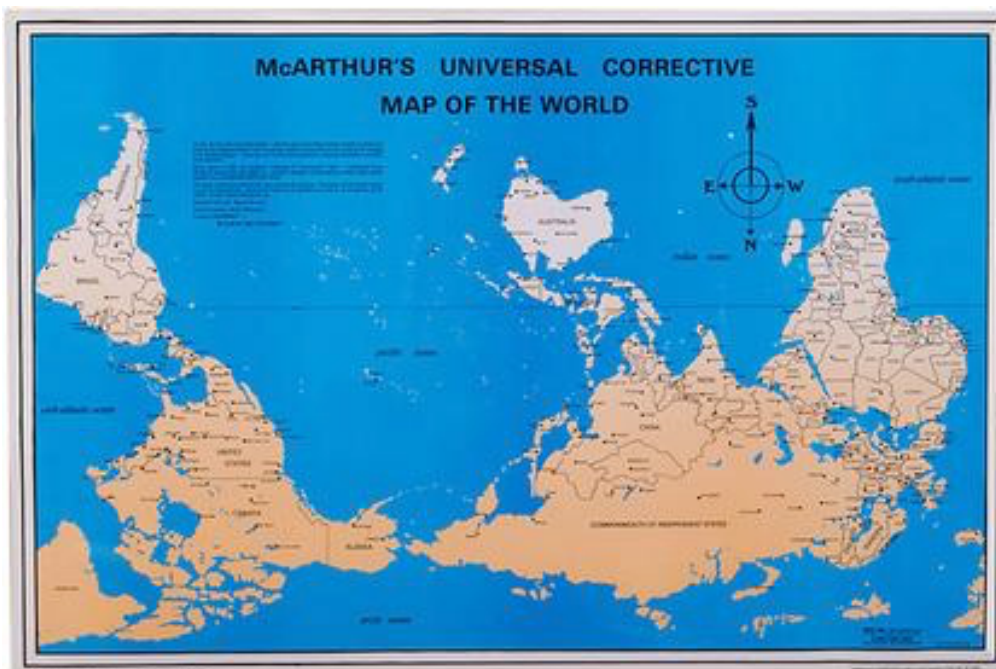
1. Chińska mapa świata:

(Źródło: fotografia papierowej mapy oraz link: <http://www.mapcotrading.com.sg/oozing/wallmaps/large/8.jpg>).

Ponadto polecamy jako źródło zdjęć map stronę internetową: <https://www.atlasobscura.com/articles/the-map-youll-see-in-chinese-classrooms>.

2. Australijska mapa świata:

(Źródło: <http://america.aljazeera.com/opinions/2014/2/maps-cartographycolonialismnortheurocentricglobe.html>).

Edukacja antydiskryminacyjna TU, Edukacja globalna TERAZ

**łączenie perspektyw
antydiskryminacyjnej i globalnej
w edukacji formalnej i pozaformalnej**

scenariusze lekcji

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

**TOWARZYSTWO
EDUKACJI
ANTYDISKRYMINACYJNEJ**

Pokojowe rozwiązywanie konfliktów – *Elmer i hipopotamy*

1. Tytuł: Pokojowe rozwiązywanie konfliktów – *Elmer i hipopotamy*

2. Czas trwania lekcji: 45 minut

3. Krótki opis scenariusza: Proponowane zajęcia dotyczą pokojowego rozwiązywania konfliktów. Scenariusz ma uświadomić uczennicom i uczniom, że zrozumienie racji drugiej strony i rozmowa mogą być drogą do porozumienia nawet w najtrudniejszej sytuacji.

4. Autorka: Aleksandra Lewandowska

5. Poziom edukacyjny: klasy I–III – edukacja wczesnoszkolna

6. Słowa/Pytanie kluczowe: Jak szukać rozwiązania nawet najtrudniejszej sytuacji?

7. Przedmiot: Etyka

8. Związek z podstawą programową:

- Zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego z 28.07.2012 roku z późniejszymi zmianami z 30.05.2014 *Podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej w zakresie etyki*, I etap edukacyjny: klasy I–III
11.2 [uczeń] zastanawia się nad tym, na co ma wpływ, na czym mu zależy, do czego może dążyć, nie krzywdząc innych; stara się nieść pomoc potrzebującym;
- Zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego z 14.02.2017 roku *Podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej w zakresie etyki*, I etap edukacyjny: klasy I–III
1.4 [uczeń] odkrywa, że jego wybór rodzi konsekwencje, które dotyczą jego samego;
1.7 odkrywa, że współtworzy różne wspólnoty osób, np. rodzinę, klasę, państwo;
1.8 ma świadomość, że każdej osobie ludzkiej, także jemu, należy się szacunek, że szacunkiem należy obdarzać także wspólnoty osób – rodzinę, klasę, naród (ojczyznę), w tym wspólnotę religijną – a także symbole tych wspólnot;
1.9 określa, co jest dobre, a co jest złe w otaczającym go świecie i w świecie poznawanych tekstów oraz podaje uzasadnienie swojego zdania;
2.5 naśladuje i przyjmuje jako własne zachowania dobre na podstawie doświadczeń ze świata realnego oraz przykładów płynących z tekstów literackich, filmów i innych źródeł.

9. Cele lekcji:

Po lekcji uczeń/uczennica:

- zna sposoby pokojowego rozwiązywania konfliktów;
 - ocenia zachowanie bohaterów bajki;
 - uzasadnia swoją decyzję.
-

10. Metody i formy pracy:

- praca z tekstem,
- metoda CoResolve,

- zabawa ruchowa „Gorące krzesła” (Dzieci tańczą w rytm muzyki, a gdy muzyka zostanie wyłączona, starają się jak najszybciej usiąść. W związku z tym, że krzesel jest zawsze o jedno mniej niż dzieci, odpada to, dla którego zabraknie miejsca do siedzenia),
- odpowiedzi z wykorzystaniem patyczków.

11. Materiały dydaktyczne:

- *Elmer i hipopotamy* – rozdział z książki Davida McKee *Elmer. Słoń w kratkę*, Wydawnictwo Papilon, Poznań 2014.
- historia czytana przez Annę Dymną w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”: <http://ninateka.pl/film/elmer-i-hipopotamy-david-mckee>,
- patyczki,
- kolorowe kartki papieru, słomki, nożyczki, pisaki, instrukcja: <https://www.youtube.com/watch?v=qZ92agnUZjY>.

12. Przebieg lekcji:

- a. Poproś, aby uczennice i uczniowie wygodnie usiedli. Pokaż im książkę zatytułowaną *Elmer. Słoń w kratkę* i wypowiedz „magiczne zaklęcie”: „Zaraz książkę otworzymy i w świat przygód wyruszymy”.
- b. Poproś, aby uczennice i uczniowie powtórzyli to zaklęcie trzy razy, za każdym razem coraz ciszej, żeby wytworzyć odpowiedni nastrój do słuchania. A następnie przeczytaj uczennicom i uczniom rozdział *Elmer i hipopotamy*. W trakcie czytania angażuj ich uwagę, zachęcając do wydawania przeróżnych dźwięków, wykonywania gestów lub robienia min, np. „pokażcie, jaką minę miały słonie, gdy powiedziały Elmerowi o pojawieniu się hipopotamów w ich rzece”, „powiedzcie takim tonem, jakim zwróciły się słonie do Elmera, że nie chcą w swojej rzece hipopotamów”, „pokażcie minę, jaką mogły mieć hipopotamy, gdy słonie im pomogły w usunięciu kamieni i znów pojawiła się woda w ich rzece”. (10 minut)
- c. Podziel salę na dwie części. Po jednej stronie umieść napis „NIE”, po drugiej „TAK”. Poproś, aby przy „TAK” stanęły dzieci, które sądzą, że to była wesoła historia, a przy „NIE” stanęli ci, którzy sądzą, że opowieść o słoniach i hipopotamach była smutna. Zapytaj uczennice i uczniów o to, dlaczego tak sądzą? Po udzieleniu odpowiedzi przez obie strony zapytaj, czy ktoś zmienił zdanie i chce zmienić miejsce. Zadaj kolejne pytania i zaproponuj, aby uczennice i uczniowie, w zależności od tego, co uważają na dany temat, stanęli po jednej lub drugiej stronie. Zaznacz, że mają prawo to miejsce zmienić. Kolejne pytania:
 - „Czy hipopotamy miały prawo korzystać z rzeki słoni?”
 - „Czy słonie miały prawo rozgniewać się na hipopotamy?”
 - „Czy gdyby Elmer nie porozmawiał z hipopotamami i nie postanowił im pomóc, to ta historia skończyłaby się dobrze?”
 - „Czy pomysł Elmera, żeby pójść wzdłuż rzeki i przekonać się, co się stało, był dobry?”
 - „Czy słonie dobrze zrobiły, że pomogły hipopotamom usunąć kamienie?” (10 minut)
- d. Poinformuj, że za chwilę zadasz dzieciom kolejne pytania dotyczące tekstu i zaproponuj, aby tym razem uczennice i uczniowie usiedli w kole. Rozdaj po trzy patyczki, informując, że każdy może udzielić odpowiedzi na tyle pytań, ile ma patyczków. Po swojej wypowiedzi każda osoba wrzuca patyczek do środka koła.

Pytania:

- „Co mogłoby się stać z hipopotamami, gdyby nie przeniosły się do rzeki słoni?”
- „Co mogłoby się stać, gdyby słonie nie pomogły hipopotamom usunąć kamieni?”
- „Jak mogłoby wyglądać życie w rzece, gdyby hipopotamy zostały w rzece słoni i nigdy nie wróciły do swojej rzeki?”
- „Czy warto rozmawiać, gdy pojawia się jakiś problem?”
- „Czy w przypadku kłótni/konfliktu lepiej udowadniać swoje racje, czy lepiej spróbować zrozumieć problem drugiej strony i starać się pomóc?” (10 minut)

e. Poproś uczennice i uczniów o zajęcie miejsc w ławkach i rozdaj każdemu pocięte kawałki kolorowego papieru, klej oraz słomkę. Zróbcie razem słonie wg instrukcji z załączonego filmiku: <https://www.youtube.com/watch?v=qZ92agnUZjY>. (10 minut)

f. Na zakończenie poproś, aby dzieci ze swoimi słonikami usiadły w kole i powiedziały, czego ciekawego dowiedziały się z bajki oraz rozmowy. (5 minut)

13. Komentarz metodyczny:

Podczas omawiania z uczennicami i uczniami historii słuchaj ich argumentów, ale nie wypowiadaj własnej opinii. Przy pytaniach z punktu 2. nie mów, że jakaś odpowiedź jest prawidłowa a pozostałe osoby nie miały racji. Raczej podkreślaj, że ogląd sytuacji zależy od różnych punktów widzenia i od tego, czyje argumenty uznamy za ważniejsze.

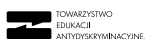
Pytania spekulacyjne (z punktu 3.) możesz opatrzyć dodatkowym wprowadzeniem, żeby uczennice i uczniowie wyobrazili sobie taką sytuację i lepiej się w nią wczuli, udzielając odpowiedzi.

Jeśli przygotujecie papierowe słonie, możesz podkreślić, że one zostaną z wami w klasie i będą przypominać o tym, że warto rozmawiać i wspólnie szukać rozwiązań każdej, nawet najtrudniejszej sytuacji.

Publikacja jest częścią serii Szkoła Równości.

© Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej
ul. Kłopotowskiego 9/31, 03-718 Warszawa

tel: 535 559 557

e-mail: biuro@tea.org.pl

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>.

Edukacja antydiskryminacyjna TU, Edukacja globalna TERAZ

**łączenie perspektyw
antydiskryminacyjnej i globalnej
w edukacji formalnej i pozaformalnej**

scenariusze lekcji

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

**TOWARZYSTWO
EDUKACJI
ANTYDISKRYMINACYJNEJ**

Skąd jesteśmy, jak daleko sięgają nasze korzenie?

1. Tytuł, temat lekcji: Skąd jesteśmy, jak daleko sięgają nasze korzenie?

2. Czas trwania: 45 minut

3. Krótki opis scenariusza: Lekcja ma pozwolić uczniom i uczennicom poznać ich historie rodzinne oraz korzenie, miejsca, skąd pochodzili ich przodkowie. Stworzenie wspólnej mapy z siecią nitek symbolizujących wędrówki ma uświadomić im, że ich przodkowie i rodziny migrowały z różnych powodów: społecznych, ekonomicznych czy historycznych. Pokazać migracje w kontekście osobistej historii rodziny.

4. Autorka: Izabela Niedzwiedzka

5. Poziom edukacyjny: I etap edukacyjny lub II etap edukacyjny

6. Słowa kluczowe: migracje/wędrówki, rodzinna historia, tożsamość, podwójna tożsamość, różne kultury i tradycje

7. Przedmiot: nauczanie zintegrowane, historia

8. Związek z podstawą programową:

- Wymagania ogólne: historia rodziny, regionu, migracji
- Wymagania szczegółowe:
Historia, KLASA IV
I. Elementy historii rodzinnej i regionalnej. Uczeń:
 - 1) zbiera informacje na temat historii swojej rodziny, gromadzi pamiątki rodzinne i opowiada o nich;
 - 2) poznaje historię i tradycje swojej okolicy i ludzi dla niej szczególnie zasłużonych; zna lokalne zabytki i opisuje ich dzieje.

9. Cele lekcji:

Po lekcji uczeń/uczennica:

- Zrozumie, że ludzie zmieniają miejsce zamieszkania z różnych powodów (historycznych, społecznych, ekonomicznych) od wieków i że migracje są naturalnym procesem społecznym i globalnym;
- Pozna historię swojej rodziny, trasy wędrówek swoich przodków i przodkiń;
- Dowie się, skąd pochodzą jego przodkowie, gdzie na mapie Polski/świata znajdują się te miejscowości.

10. Metody pracy: symulacja, dyskusja, praca z mapą, analiza zdjęć rodzinnych

Formy pracy: indywidualna i grupowa

11. Środki dydaktyczne i materiały: pinezki, nici, mapki administracyjne Polski – po jednej na 4 osoby, duża plansza (najlepiej korkowa lub styropianowa) z mapą Polski narysowaną na szarym papierze, z zaznaczonymi największymi miastami i granicami państw sąsiadujących, markery, możliwe zdjęcia dziadków, babć, pradziadków i prababć.

Uwaga: wymagane jest, by uczniowie i uczennice przygotowali wcześniej z rodzicami w domu historie swoich rodzin, może jako kontynuację lekcji dotyczącej drzewa genealogicznego rodziny, oraz nazwy miejscowości, gdzie urodzili się/mieszkali ich przodkowie (jeżeli są to małe miejscowości, poproś, by rodzice wcześniej pokazali je dzieciom na mapie bądź umiejscowili w sąsiedztwie najbliższego dużego miasta).

12. Przebieg lekcji

- a. Podaj uczniom i uczennicom temat lekcji, spytaj, czy ktoś z nich ma krewnych w innym mieście Polski lub za granicą – jeśli tak, to gdzie? (3 minuty)
- b. Zapoznaj uczniów i uczennice ze słowami kluczowymi lekcji (możesz zapisać je na tablicy): wędrówki, historie rodzinne, przodkowie, migracje.
Zadaj pytanie kluczowe jako sygnał obranego kierunku zajęć: Skąd jesteśmy, gdzie sięgają nasze korzenie? (5 minut)
- c. Podziel klasę na grupy czteroosobowe.
 - Rozdaj im przygotowane wcześniej mapki administracyjne Polski i krajów ościennych (najlepiej w formacie minimum A4).
 - Poproś, żeby odwołując się do pracy domowej (informacji od rodziców, dziadków, babć, rodziny), na kartce zaznaczyli czarnymi markerami miejsce, gdzie obecnie się znajdują, oraz miejsca, skąd pochodzą ich rodzice, dziadkowie lub pradziadkowie, jeśli mają taką wiedzę.
 - Przejdź do prezentacji pracy grup, poproś, by uczniowie i uczennice przeczytali nazwy miejscowości, gdzie sięgają ich korzenie. (12 minut)
- d. Następnie poproś, by uczniowie i uczennice razem ze swoją grupą odnaleźli na dużej mapie miejscowości rodzinne ich przodków i zaznaczyli/zaznaczyły oraz podpisali/podpisały nazwy tych miejscowości na dużej mapie na szarym papierze, następnie wbili/wbiły tam pinezki i nitkami połączyli/połączyły z obecną miejscowością rodzinną (miejscem zamieszkania).
W tym czasie pozostali uczniowie i uczennice mogą już przygotowywać sobie nici potrzebnej długości.
Weź również udział w tym ćwiczeniu, zaznacz na mapie, gdzie sięgają twoje korzenie rodzinne. (20 minut)
- e. Poproś, by uczniowie i uczennice wrócili na swoje miejsca. Mapę z siecią wędrówek umieść w klasie w widocznym miejscu.
- f. Poproś o podsumowanie zajęć:
„Dziś odkryłem/odkryłam, że moja rodzina...”. (5 minut)

13. Komentarz metodyczny:

Aby zajęcia przebiegły sprawnie, ważne jest odpowiednie przygotowanie uczennic i uczniów do tej lekcji. Zapowiedz ją z wyprzedzeniem i poproś, aby jak detektywi poszukiwali i wypytywali swoje

rodziny o ich historię. Możesz również zapowiedzieć to rodzicom podczas spotkania bądź zebrania i zachęcić ich do wspólnej pracy z dziećmi.

Zadbaj o to, żeby podczas pracy uczennice i uczniowie nie komentowali tego, skąd pochodzą inne osoby. Szczególnie w kontekście osób mających korzenie poza Polską. Przypomnij o zasadzie odnoszenia się z szacunkiem do osób i ich historii.

Ważne, by podsumować zajęcia wnioskami o historiach rodzin, osobistych doświadczeniach przeprowadzek, migracji, tożsamości krewnych mieszkających za granicami Polski czy Europy.

Może się tak zdarzyć, że uczniowie i uczennice zaznaczą miejsca poza granicami Polski, a nawet Europy. Podkreśl, że te procesy mają charakter globalny i oni/one również mają możliwość podróży, mieszkania w różnych miejscach świata w przyszłości.

Jeśli wcześniej poprosisz uczniów/uczennice o przyniesienie zdjęć swoich przodków i krewnych to możecie je poprzyklejać na waszej mapie w odpowiednich miejscach, tak aby nić, która została poprowadzona, nabrała jeszcze bardziej osobistego charakteru. Wtedy będzie można rozpoznać, do kogo ta nić należy i z historią czyjej rodziny jest związana.

14. Zadanie domowe: Poproś o podsumowanie w domu i napisanie kilku zdań o tym, gdzie sięgają korzenie rodzinne twoich uczniów/uczennic.

Poproś o ewentualne wklejenie fotografii rodzinnej ilustrującej tę historię lub przygotowanie rysunku (w klasach młodszych).

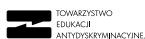
Przydatne linki:

- <https://globalna.ceo.org.pl/wiedza-o-spolnoczenstwie-geografia-historia/artykuly/wplyw-konfliktow-na-rozwoj-globalny>.
- <https://globalna.ceo.org.pl/wiedza-o-spolnoczenstwie-geografia/artykuly/migracje-na-swiecie>.
- *Spotkanie z Innym jako wyzwanie XXI wieku* – wykład Ryszarda Kapuścińskiego, <https://e-globalna.edu.pl/index.php?etap=10&i=1064>.

Publikacja jest częścią serii Szkoła Równości.

© Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

ul. Kłopotowskiego 9/31, 03-718 Warszawa

tel: 535 559 557

e-mail: biuro@tea.org.pl

polska pomoc

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>.

Edukacja antydiskryminacyjna TU, Edukacja globalna TERAZ

**łączenie perspektyw
antydiskryminacyjnej i globalnej
w edukacji formalnej i pozaformalnej**

scenariusze lekcji

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

**TOWARZYSTWO
EDUKACJI
ANTYDISKRYMINACYJNEJ**

Miejsce, w którym nie ma wojny, czyli dlaczego trzeba budować bezpieczny świat dla wszystkich ludzi

1. **Temat:** Miejsce, w którym nie ma wojny, czyli dlaczego trzeba budować bezpieczny świat dla wszystkich ludzi

2. **Czas trwania lekcji:** 90 minut

3. **Krótki opis scenariusza:** Proponowane zajęcia dotyczą wojny i pokoju oraz problemu uchodźców. Scenariusz ma uświadomić uczniom, że losy uchodźców i uchodźczyń z Syrii przypominają losy osób, które przeżyły II wojnę światową.

4. **Autorka:** Aleksandra Lewandowska

5. **Poziom edukacyjny:** klasy I–III – edukacja wczesnoszkolna,
klasy IV–VIII – szkoła podstawowa

6. **Słowa/Pytanie kluczowe:** Gdzie czujemy się bezpiecznie i dlaczego?

7. **Przedmiot:** Etyka

8. **Związek z podstawą programową:**
 - Zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego z 28.07.2012 roku z późniejszymi zmianami, z 30.05.2014 *Podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej w zakresie etyki*, I etap edukacyjny: klasy I–III
 - 11.1 [uczeń] rozumie, że ludzie mają równe prawa, niezależnie od tego, gdzie się urodzili, jak wyglądają, jaką religię wyznają, jaki mają status materialny; okazuje szacunek osobom starszym;
 - 11.2 zastanawia się nad tym, na co ma wpływ, na czym mu zależy, do czego może dążyć, nie krzywdząc innych; stara się nieść pomoc potrzebującym;
 - 11.7 przestrzega reguł obowiązujących w społeczności dziecięcej (grzecznie zwraca się do innych, współpracuje w zabawach i w sytuacjach zadaniowych) oraz w świecie dorosłych (grzecznie zwraca się do innych, ustępuje osobom starszym miejsca w autobusie, podaje upuszczony przedmiot itp.);
 - Zgodnie z podstawą programową kształcenia ogólnego z 14.02.2017 roku *Podstawa programowa edukacji wczesnoszkolnej w zakresie etyki*, I etap edukacyjny: klasy I–III
 - 1.2 [uczeń] odkrywa wolność jako wartość przypisaną osobie, także osobie w jego wieku;
 - 1.3 dostrzega, że granice jego wolności wytycza godność i dobro innych osób, np. z kręgu rodziny, klasy, rówieśników;
 - 1.7 odkrywa, że współtworzy różne wspólnoty osób, np. rodzinę, klasę, państwo;
 - 1.8 ma świadomość, że każdej osobie ludzkiej, także jemu, należy się szacunek, że szacunkiem należy obdarzać także wspólnoty osób – rodzinę, klasę, naród (ojczyznę), w tym wspólnotę religijną – a także symbole tych wspólnot;
 - 1.9 określa, co jest dobre, a co jest złe w otaczającym go świecie i w świecie poznawanych tekstów oraz podaje uzasadnienie swojego zdania;
 - 2.3 wyraża szacunek wobec osób, wspólnot osób oraz ich symboli w sytuacjach codziennych i uroczystych, przejawiając właściwe zachowanie;

klasy IV–VIII

Etyka

I. Elementy etyki ogólnej. Uczeń:

- 1) zna, rozumie i stosuje pojęcia niezbędne do opisu przeżyć i działań moralnych:
 - a) posługuje się pojęciami niezbędnymi do charakterystyki działania w aspekcie jego moralnej oceny: decyzja, czyn, sprawczość, konflikt, problem, podmiot działania (autor, sprawca), adresat działania, intencja działania, motyw działania, treść działania, skutek (konsekwencja), okoliczności działania,
 - b) rozpoznaje i nazywa wybrane emocje oraz uczucia: radość, smutek, strach, wstręt, zdziwienie, gniew, akceptacja, duma, miłość, nienawiść, przyjemność, przykrość, poczucie szczęścia, poczucie wstydu, poczucie winy, zazdrość;

9. Cele lekcji:

Po lekcji uczeń/uczennica:

- dostrzega cechy wspólne łączące uchodźców z Syrii z uchodźcami z czasu II wojny światowej;
- zauważa negatywne strony konfliktów zbrojnych;
- swobodnie wypowiada się na tematy dotyczące marzeń i lęków dzieci żyjących w państwach, w których panuje pokój oraz tych, w których toczą się konflikty zbrojne;
- potrafi zgodnie współpracować w grupie.

10. Metody i formy pracy:

- praca zespołowa
- praca z filmem
- burza mózgów
- praca plastyczna

11. Materiały dydaktyczne:

- opowiadanie *Szacunek, czyli udko kurczaka* z książki *12 ważnych opowieści. Polscy autorzy o wartościach*, Wydawnictwo Publikat S.A., Poznań 2014 (dla młodszych uczennic i uczniów) lub film *Harry i Ahmed*, <https://www.youtube.com/watch?v=93g5nae1L54> (dla starszych uczennic i uczniów),
- sylwetki chłopców lub dziewczynek,
- kredki, pudełka, rolki po papierze toaletowym, patyczki, klej, sznurek, taśma klejąca, farby;

12. Przebieg lekcji:

- a. Zaproś uczennice i uczniów do przeczytania opowiadania *Szacunek, czyli udko kurczaka* lub obejrzenia filmu *Harry i Ahmed* (w zależności od grupy wiekowej) (**5 minut**)
- b. Poproś, aby uczennice i uczniowie wzięli udział w burzy mózgów i wymienili, co łączy obu bohaterów filmu, a następnie zapisz propozycje na tablicy (**5 minut**)
- c. Daj uczennicom i uczniom po dwie sylwetki chłopców lub dziewczynek – na koszulce jednego jest napis „pokój”, na koszulce drugiego „wojna”. Poproś, aby

dzieci pokolorowały postaci, a w dymkach nad ich głowami wypisały lub narysowały o czym myśli bądź marzy dziecko w czasie pokoju i jakie myśli lub marzenia ma dziecko, którego dzieciństwo przypada na czas wojny (czego się boi? co je martwi?). Po zakończeniu obejrzyjcie wspólnie prace uczennic i uczniów. Poproś autorki i autorów prac, by wypowiedzieli się na ich temat, a następnie dokonajcie porównania i wyszukajcie podobieństwa i różnice między dziećmi mieszkającymi w kraju, w którym panuje wojna albo pokój **(15 minut)**.

- d. Zapytaj uczennice i uczniów, czy na świecie jest dużo, czy mało wojen. Podziel uczennice i uczniów na grupy i zaproponuj, aby każda z grup zbudowała makietę placu zabaw, na którym mogłyby się wspólnie bawić wszystkie dzieci. Ten plac zabaw byłby bezpiecznym miejscem dla wszystkich dzieci, bez względu na to, skąd pochodzą i jakie mają doświadczenia. Nie jest potrzebne zaproszenie – można przyjść i pobawić się wspólnie z innymi dziećmi, nawet jeśli jeszcze się nie znacie. **(40 minut)**
- e. Po zakończonej pracy zachęć grupy do obejrzenia nawzajem swoich placów zabaw i opowiedzenia, jakie urządzenia się tam znajdują i w co można się na nich bawić. **(15 minut)**
- f. Na zakończenie poproś, aby dzieci usiadły w kole i korzystając z kostki niedokończonych zdań, dopowiedziały – w zależności od tego, co wyrzucą na kostce:

- „Mam nadzieję, że...”,
- „Chciałbym/chciałabym, żeby...”,
- „Zaskoczyło mnie...”,
- „Nigdy więcej...”,
- „Nie wiedziałem/wiedziłam, że...”,
- „Nie chciałbym/chciałabym, żeby...”

(10 minut)

13. Komentarz metodyczny:

Podczas proponowanej lekcji poruszony zostanie trudny temat, jakim jest wojna. Warto podkreślić, że mimo wojny dzieci mają takie same potrzeby i pragnienia. Jeśli wiesz, że w klasie są osoby z takim doświadczeniem, zastanów się, czy realizowanie tej lekcji jest właściwe.

Opowiadanie jest skierowane do młodszej grupy wiekowej, natomiast film jest przeznaczony dla starszych uczennic i uczniów. Zaproponowany film jest dość skomplikowany i wymaga omówienia, jak również zaopiekowania się emocjami, jakie może wywołać. Dlatego obserwuj bacznie uczennice i uczniów podczas projekcji. Wy tłumacz, jeśli trzeba, trudne słowa, sytuację itd.

Prosząc uczennice i uczniów o omówienie uzupełnionych portretów, warto odnosić się w równym stopniu do podobieństw, jak i do różnic, tak aby nie wzbudzać poczucia litości, ale raczej empatię wobec trudnej sytuacji innych dzieci na świecie.

Stworzenie bezpiecznego miejsca dla wszystkich dzieci (tu w postaci placu zabaw, ale możesz też mówić o szkole lub innym miejscu) jest kluczowe dla „odczarowania” sytuacji oraz pokazania, że wszyscy ludzie są równi, bo mają takie same potrzeby i marzenia. Podkreśl to, podsumowując lekcję.

Publikacja jest częścią serii Szkoła Równości.

© Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej
ul. Kłopotowskiego 9/31, 03-718 Warszawa

tel: 535 559 557

e-mail: biuro@tea.org.pl

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>.

Edukacja antydiskryminacyjna TU, Edukacja globalna TERAZ

**łączenie perspektyw
antydiskryminacyjnej i globalnej
w edukacji formalnej i pozaformalnej**

scenariusze lekcji

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

**TOWARZYSTWO
EDUKACJI
ANTYDISKRYMINACYJNEJ**

Zrozumieć Innego

1. Tytuł/temat lekcji: Zrozumieć Innego

2. Czas trwania lekcji: 4 godziny lekcyjne (180 minut)

3. Krótki opis scenariusza: Ludzie żyją w społeczeństwie, w jakiejś zbiorowości. Może nią być kraj, miasto, rodzina, szkoła, klasa, grupa rówieśnicza.

Przynależność do wspólnoty daje poczucie bezpieczeństwa. Zagrożeniem jest wypadnięcie z grupy, zachowywanie się inaczej niż grupa.

Bycie innym może dotyczyć wielu kwestii: koloru skóry, wyznawanej religii, płci, wieku, niepełnosprawności, wiedzy, ubioru, zachowania. Bycie innym może być przyczyną dyskryminacji.

Grupa może być dla kogoś zagrożeniem. Dzieje się tak wtedy, gdy uniemożliwia jednostce rozwój czy bycie sobą. Gdy staje na drodze niezależności lub osobistej wolności. Wówczas może dojść do konfliktu między jednostką a grupą.

Spółczesność jest wspólnotą wtedy, gdy ludzie mogą być sobą na swój własny sposób, oczywiście nie szkodząc przy tym innym. Należy znaleźć równowagę między potrzebą przynależności do grupy i potrzebą indywidualności i bycia innym.

4. Autorka: Małgorzata Zalewska

5. Poziom edukacyjny: edukacja wczesnoszkolna, klasy IV-VIII

6. Słowa/Pytanie kluczowe: szacunek, tolerancja, zrozumienie, empatia, wykluczenie, konflikt, Inny

Co to znaczy szanować drugą osobę?

Co to znaczy być Innym/Inną?

Co to znaczy być sobą?

7. Przedmiot:

- edukacja wczesnoszkolna
 - zajęcia z wychowawcą
 - etyka
-

8. Związek z podstawą programową:

III. Edukacja społeczna.

1. Osiągnięcia w zakresie rozumienia środowiska społecznego. Uczeń:

1) identyfikuje się z grupą społeczną, do której należy: rodzina, klasa w szkole, drużyna sportowa, społeczność lokalna, naród; respektuje normy i reguły postępowania w tych grupach;

2) wyjaśnia, iż wszyscy ludzie posiadają prawa i obowiązki, wymienia własne prawa i obowiązki, przestrzega ich i stosuje je w codziennym życiu;

3) przyjmuje konsekwencje swojego uczestnictwa w grupie i własnego w niej postępowania w odniesieniu do przyjętych norm i zasad.;

- ETYKA

III. Kształtowanie postaw

Charakteryzowanie i kształtowanie postaw moralnych – w szczególności postawy szacunku wobec każdego człowieka.

9. Cele lekcji:

Celem zajęć jest zwrócenie uwagi uczniów i uczennic na to, że:

- każdy problem i każda sytuacja konfliktowa mogą zostać rozwiązane, ale wiele zależy od podejścia do nich,
- każdy ma prawo do bycia sobą, do własnej indywidualności,
- należy szanować innych i ich zdanie,
- nie należy dyskryminować innych osób,
- nie zawsze musimy robić to, co grupa.

Po lekcji uczeń/uczennica:

- zrozumie, że konflikt można rozwiązać; nie zawsze musimy robić to, co grupa; warto dbać o swoje potrzeby; należy szanować potrzeby i zdanie innych osób;
- pozna sposoby rozwiązywania konfliktów;
- dowie się, co utrudnia, a co ułatwia rozwiązywanie konfliktów.

10. Metody i formy pracy:

METODY: zabawa, metoda dyskusji, metoda twórczego rozwiązywania problemu, metoda współpracy, metoda grupowego podejmowania decyzji.

FORMY PRACY: indywidualna, w parach, w grupach, zbiorowa.

11. Materiały dydaktyczne:

- bajka,
- rzutnik, ekran,
- pytania (przygotowane wcześniej, na osobnych kartkach/paskach),
- kolorowe kartki, np. niebieskie i trzy w odmiennym kolorze, np. czerwone,
- opisy sytuacji na kartkach,
- sytuacje konfliktowe przedstawione na kartkach,
- sytuacje konfliktowe przedstawione na dużych arkuszach.

KOMENTARZ METODYCZNY:

Prezentowany scenariusz stanowi propozycje działań, z wykorzystaniem metod dialogicznych, które mogą posłużyć w czasie prowadzenia rozmów z klasą na trudne tematy, do rozwiązywania sytuacji konfliktowych oraz uwrażliwiania uczennic i uczniów na różnorodność. Scenariusz można zastosować jako całość (jeśli masz taką możliwość w swojej klasie), lub wybrać odpowiadające Ci najbardziej aktywności. Pamiętaj jednak, że jeśli wybierzesz poszczególne aktywności, musisz umieścić je w scenariuszu swojej lekcji, w której będzie miejsce na wprowadzenie klasy w temat, zbudowanie bezpiecznej atmosfery, sama aktywność i omówienie jej oraz podsumowanie i zakończenie.

12. Przebieg lekcji:**a. Wstęp**

Uczniowie i uczennice pokazują, w jakim są dziś nastroju:

- kciuk w górę - w dobrym,
- kciuk w dół - w złym,
- kciuk w bok - w takim sobie

b. Bajka *Przygoda w paski* (30 minut)

Zaproś uczniów i uczennice do obejrzenia bajki.

<https://www.youtube.com/watch?v=DqqXJGRCfmQ&t=152s>

Uczniowie i uczennice przedstawiają swoje refleksje po obejrzeniu bajki.

Możesz zadać pytania pomocnicze:

- Co mnie poruszyło w tej historii?
- Co mi się nie podobało?
- Co mi się podobało?
- Czy był w tej historii konflikt?
- Między kim a kim?
- Czy w tej historii ktoś czuł się Innym?
- Dlaczego?
- Czy ta historia mogłaby potoczyć się inaczej?
- Co wtedy by się stało?
- Czy można by tę historię przenieść do świata ludzi?
- Czy ludzie także czasami tak się zachowują?
- W jakich sytuacjach?

c. Rozmowa w kręgu (20 minut)

Uczniowie i uczennice siadają w kręgu. Rozłóż wcześniej przygotowane pytania. Uczniowie/uczennice losują pytania i próbują na nie odpowiedzieć.

Do wylosowania pytania można zastosować metodę „popcorn”, która polega na tym, że jeśli ktoś czuje, że jest gotowy wylosować pytanie, zgłasza swą chęć. Wybiera pytanie, odczytuje

je i próbuje na nie odpowiedzieć. Pozostałe dzieci, jeśli mają ochotę odpowiadają na to samo pytanie.

Następnie zgłasza się kolejna osoba, itd. do wyczerpania pytań.

Przykładowe pytania:

- Czy możesz dać komuś do zrozumienia, że go nie lubisz?
- Czy możesz kogoś wyśmiewać?
- Czy możesz z kogoś zadrwić?
- Czy możesz kogoś wykluczyć?
- Czy możesz kogoś zwymyślać, bo sam zostałeś zwymyślany?
- Czy masz obowiązek bronić kogoś, kto jest zwymyślany, wykluczony lub dyskryminowany?
- Czy zawsze musisz robić to, co robi grupa?
- Do czego każdy człowiek ma prawo?
- Czy kiedyś czułeś/ czułaś się wykluczony/wykluczona?
- Czy kiedyś czułeś/czułaś się Inny/Inna?
- Czy byłeś w sytuacji, kiedy kogoś wykluczano z grupy/zabawy?
- Co można zrobić w sytuacji, gdy grupa kogoś wyklucza?

d. Doświadczyć na własnym ciele – zabawa w kręgu (20 minut)

Przekaż do wylosowania uczniom i uczennicom po jednej kartce. Wszystkie są w jednym kolorze, np. niebieskim, trzy w innym, np. czerwonym.

Poinformuj, że dzieci, które wylosowały czerwone kartki nie będą mogły brać udziału w zabawie. Odchodzą poza krąg i przyglądają się, jak bawią się pozostali.

Zabawa w „głuchy telefon”

Dzieci, które wylosowały niebieską kartę, siadają w kręgu i bawią się w „głuchy telefon”. Dzieci, które wylosowały czerwoną kartkę, nie uczestniczą w zabawie.

Zabawa kończy się, po trzech rundach.

Po skończonej zabawie zaprosz dzieci, które nie uczestniczyły w ćwiczeniu, do kręgu i zadaj pytania:

- Jak się czujesz po wykluczeniu z zabawy?
- Jak się czujesz, gdy twój kolega/twoja koleżanka nie mogła się bawić z pozostałymi osobami?

Poproś uczennice i uczniów o symboliczne podarcie kolorowych kartek i ostatnią wspólną rundę zabawy w „głuchy telefon”, tak aby odczarować sytuację i pokazać całej klasie, że nikt nie jest wykluczony.

KOMENTARZ METODYCZNY: Ostatni etap podarcia kartek to symboliczne „odczarowanie” – jest konieczne, by wyjść z roli i wyciszyć emocje.

Podkreśl, że to była zabawa, jednak w życiu nie powinniśmy innym dawać „czerwonych kartek” i że wszyscy jesteśmy równi.

e. Wykluczenie – odegranie roli (45 minut)

Sytuacje:

- Ania czuje się samotna, bo nie ma w klasie przyjaciółki.
- Marek jest wyśmiewany, bo ma wadę wymowy.
- Z Kasi się śmieją, bo nie ma telefonu komórkowego.
- Marta czuje się niepewnie w szkole z powodu koloru swojej skóry.

Dzieci zostają podzielone na cztery grupy.

Każda grupa dostaje kartkę z wybraną sytuacją.

Chętne dzieci z każdej grupy odgrywają powyższe sytuacje.

Po zaprezentowaniu scenek zadaj pytania:

- Jak się czuleś/ czułaś jako osoba wykluczona?
- Jak czują się inne dzieci?
- Co mogłaby zrobić osoba, która jest wykluczana z grupy?
- Co mogłyby zrobić osoby, które widzą, że ktoś wyklucza jakąś osobę?

Uczennice i uczniowie w tych samych grupach zastanawiają się, jak mogłaby potoczyć się ta historia, żeby osoba z danej grupy nie została wykluczona.

Prezentują swoje pomysły na forum klasy.

Po zakończonym ćwiczeniu poproś, by uczennice i uczniowie stanęli w kręgu. Każdy po kolei wypowiada własne imię.

KOMENTARZ METODYCZNY: Ważne, by role, w które wejdą uczniowie i uczennice nie były podobne do sytuacji osób, w klasie, żeby nie poczuli się one wyśmiewane czy urażone.

Ostatni etap ćwiczenia – wypowiedzenie własnego imienia – to symboliczne „odczarowanie”, jest konieczne, by wyjść z roli i wyciszyć emocje.

Podkreśl, że to była zabawa, jednak w życiu nie powinniśmy innych wykluczać innych, i że wszyscy jesteśmy równi.

f. Konflikt (20 minut)

Napisz na tablicy słowo „Konflikt”. Poproś uczennice i uczniów o podanie skojarzeń związanych z tym słowem.

Zadaj następujące pytania:

- Co to jest konflikt?
- W jakich sytuacjach może dojść do konfliktu?
- Czy lubimy konflikty?
- Czy konfliktu powinniśmy unikać?

- Co można zrobić, jeśli dojdzie do konfliktu?
- Jak możemy rozwiązywać konflikty?
- Co sprzyja rozwiązaniu konfliktu?

Chętni uczniowie/uczennice odpowiadają na pytania.

Można zakończyć dyskusję wnioskiem, że konflikt występuje w relacjach między ludźmi. Może dotyczyć różnych poglądów, potrzeb.

g. Rozwiązujemy konflikty (25 minut)

WARIANT I

Pogrupuj uczniów i uczennice w pary lub trójki. Każda para/trójka losuje sytuację konfliktową. Dzieci zastanawiają się, co można zrobić w danej sytuacji, by uniknąć konfliktu.

Prezentują swoje pomysły na forum klasy.

Przykładowe sytuacje konfliktowe zapisane na arkuszach papieru, zawieszonych na ścianie:

1. Znalazłeś na ulicy bezdomnego psa i chcesz go zabrać do domu, ale rodzice się nie zgadzają.
2. Rodzice chcą, abyś posprzątał/posprzątała pokój, a Ty chcesz się teraz pobawić.
3. Idziesz z rodzicami na urodziny babci. Rodzice chcą, abyś ubrała /ubrał się elegancko, a Ty nie chcesz. Między Tobą a rodzicami dochodzi do konfliktu.
4. Właśnie jest emitowany ciekawy program w telewizji. Koniecznie chcesz go obejrzeć, jednak mama stanowczo nalega na to, abyś teraz odrobił/odrobiła lekcje.
5. Dziewczynka podchodzi na przerwie do swoich koleżanek. Te nie zwracają na nią uwagi. Zarzuca im, że ją lekceważą. Między dziewczynkami dochodzi do sprzeczki.
6. Kasia i Ania chcą wybrać się do kina. Jednak nie mogą się porozumieć, jaki film wybrać.
7. Maciek chce obejrzeć mecz w telewizji, a jego młodszy brat Antek chce w tym czasie oglądać bajkę. Między braćmi dochodzi do kłótni.
8. Zuzia i Marta wybierają w sklepie prezent dla kuzyna. Jedna z nich chce kupić zestaw klocków lego, a druga książkę. Między siostrami dochodzi do konfliktu.
9. Kamil pożyczył Marcinowi album z kolekcją kart ulubionych sportowców. Marcin zwrócił go koledze, ale jedna karta jest uszkodzona. Między przyjaciółmi doszło do kłótni.
10. Trwa dyskoteka szkolna. Uczniowie ze starszych klas puszczaają piosenki, które nie podobają się młodszym dzieciom. Uczniowie i uczennice z klas młodszych mają swoje nagrania i chcą się bawić przy innej muzyce. Między dziećmi dochodzi do sprzeczki.

Po upływie określonego czasu jedna osoba z grupy prezentuje na forum klasy wylosowaną sytuację konfliktową i możliwości jej rozwiązania, które zostały omówione w grupach.

WARIANT II

Dzieci podchodzą do arkusza z opisem sytuacji konfliktowej i na wybranym (tym, o którym, chcą rozmawiać) stawiają kropkę.

Sytuacja konfliktowa, która uzyska największą liczbę głosów (kropek), będzie omawiana w grupach.

k. Znajdźmy to, co nas łączy – zabawa w parach. (15 minut)

Dobierz dzieci w pary. Najlepiej aby w parze były ze sobą te osoby, które nie za dobrze się dogadują lub nie „trzymają się razem”. Poproś, by dzieci w parze znalazły co najmniej dwa podobieństwa między sobą. Oczywiście można więcej.

Kiedy pary są gotowe, prezentują swoje podobieństwa na forum klasy.

Można rozpocząć od słów, np. „Mnie i Kasię łączy to, że...”

Druga osoba z pary mówi: „Mnie i Anię łączy to, że...”

Zabawę można zakończyć wnioskiem, że najważniejsze jest to, co nas łączy.

l. Zakończenie – zabawa – „Iskierka” (5 minut)

Stań z uczniami/ i uczennicami w kręgu i złapcie się za ręce.

Przełącz uściskiem dłoni „iskierkę” osobie stojącej po lewej stronie. Uczeń/uczennica, odebrałszy „iskierkę”, przesyła sygnał kolejnej osobie itd., aż „iskierka” powróci do Ciebie. Zabawa może się odbywać przy muzyce.

13. Komentarz metodyczny:

Konflikty towarzyszą wszystkim ludziom, także dzieciom. Nie znaczy to jednak, że wiemy, jak powinniśmy je rozwiązywać.

Pamiętaj, że to Ty nadajesz właściwe tempo pracy i zwracasz uwagę na te elementy, które w danej grupie stanowią trudność. Niezbędne jest wykonanie przez uczniów i uczennice ćwiczeń praktycznych, dzięki czemu angażują się osobiście w lekcję, bo problemy „przeżyte”, a nie tylko omówione, stają się bliskie. Podczas wprowadzania w kolejne etapy lekcji, daj uczniom i uczennicom czas na rozwiązanie, słuchaj wypowiedzi uczniów/uczennic, pozwalaj, by uczniowie i uczennice samodzielnie znajdowali rozwiązania.

Gdyby podczas lekcji doszło do sytuacji konfliktowej, należy skupić się na niej i poszukać wraz z uczniami i uczennicami sposobu jej rozwiązania.

14. Materiały pomocnicze:

- Filmik: *Przygoda w paski*: <https://www.youtube.com/watch?v=DqqXJGRCfmQ&t=152s>.
- Strona projektu Centrum Edukacji Obywatelskiej, „Trudny temat – weź to na warsztat”: <https://trudnytemat.ceo.org.pl/>.

15. Zadanie domowe/ dodatkowe/ rozwijające temat dla chętnych:

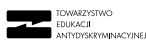
Dokończ zdania:

- Jestem sobą, gdy...
- Mogę uniknąć konfliktu, gdy...

Publikacja jest częścią serii Szkoła Równości.

© Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej
ul. Kłopotowskiego 9/31, 03-718 Warszawa

tel: 535 559 557

e-mail: biuro@tea.org.pl

polska pomoc

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy
rozwijającej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0
Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Towarzystwa Edukacji
Antydyskryminacyjnej. Twór powstał w ramach programu polskiej współpracy
rozwijającej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się
na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji,
w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie
polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>.

Edukacja antydiskryminacyjna TU, Edukacja globalna TERAZ

**łączenie perspektyw
antydiskryminacyjnej i globalnej
w edukacji formalnej i pozaformalnej**

scenariusze lekcji

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

**TOWARZYSTWO
EDUKACJI
ANTYDISKRYMINACYJNEJ**

O dzielnych księżniczkach i pięknych królewiczach

1. Tytuł, temat lekcji: O dzielnych księżniczkach i pięknych królewiczach

2. Czas trwania: 45 minut

3. Krótki opis scenariusza: Lekcja ma sprowokować uczniów i uczennice do krytycznego przyjrzenia się stereotypom płci, rola społecznym. Analiza tekstów kultury (bajki), a także prasy przyczyni się do refleksji nad stereotypami, ma zachęcić do ich przełamania w codziennym życiu.

Scenariusz zawiera elementy, które pomogą omówić w bezpieczny sposób różnice zdań w grupie, a także mimo możliwej różnicy zdań pozwolą pozostać w relacji i refleksyjnie stworzyć postulaty grupy na temat równościowego myślenia oraz traktowania dziewcząt i chłopców.

4. Autorka: Izabela Niedzwiedzka

5. Poziom edukacyjny: II etap edukacyjny (w tym szkoła branżowa I stopnia)

6. Słowa kluczowe: stereotypy płci, równość płci, równe prawa kobiet i mężczyzn

7. Przedmiot: godzina wychowawcza, wychowanie do życia w rodzinie

8. Związek z podstawą programową:

- Szkoła branżowa I stopnia
 - Wychowanie do życia w rodzinie:
 - IV. Rozwój psychoseksualny człowieka w kolejnych fazach życia.
 - Uczeń: 5) porównuje role kobiet i mężczyzn w kontekście stereotypów;
-

9. Cele lekcji: Po lekcji uczeń/uczennica:

- zrozumie że ludzie mogą mieć różne zdanie na temat tego, co męskie i kobiece;
 - pozna mechanizm powstawania stereotypów, uogólnień i generalizowania;
 - dowie się, jak przełamywać stereotypy i dążyć do równego traktowania dziewcząt i chłopców.
-

10. Metody pracy: symulacja, dyskusja, debata metodą Co-Resolve

Formy pracy: indywidualna i grupowa

11. Środki dydaktyczne i materiały:

- kolorowe czasopisma (im bardziej różnorodne, tym lepiej), markery, arkusz szarego papieru, czyste kartki do pracy dla grup
- Fragment baśni *Śpiący królewicz*, interpretacji *Śpiącej królowny* dokonanej przez Weronikę Józwiak, autorkę książki *O dzielnych księżniczkach i pięknych królewiczach*

opublikowanej właśnie w ramach akcji „Zgierz Otwarty”: http://kobieta.gazeta.pl/kobieta_ekstra/1,155242,17780727,Sniezka_czy_Sniezek_Znane_basnie_w_nowej_wersji_UWAGA_.html.

„Wejścia broniły kolczaste chaszczce, ciągnące się przez wiele kilometrów. Dziewczyna dobyteg miecza i jęła siekać, i ciąć, ile sił w rękach, na wszystkie strony. Pracowała wytrwale przez wiele dni i nocy, aż wreszcie utorowała sobie drogę do zamku, bo była odważna i bardzo silna. (...) Dziewczyna dotarła do brukowanego marmurem dziedzińca, na którym leżały, niby martwe, królewskie charty. Weszła na schody i korytarz, gdzie straż królewska wciąż stała na baczność bez życia i każdy mimo snu ścisnął broń w dłoni. Minąwszy wiele pokojów, gdzie stojąc i siedząc spały damy i szlachcice, weszła po wąskich schodkach na sam szczyt wieży, gdzie znajdowała się mała komnata. Tu, na miękkim łóżu i jedwabnej pościeli, ujrzała najpiękniejszy widok, jaki oglądała w życiu. Był to królewicz. Nie zdawał się liczyć więcej niż piętnaście lub szesnaście lat, a był piękny i świetlisty jak poranek. Leżał spokojnie, jego oblicze było jasne i bez trosk, sny miał bowiem piękne. Zadziwiona księżniczka zbliżyła się drżąc i nie mogąc oprzeć się urokowi chłopca — jego jasnej skórze i rubinowym ustom, na których złożyła gorący pocałunek”.

12. Przebieg lekcji

- a. Podaj uczniom i uczennicom temat lekcji, uprzedź, że wysłuchają fragmentu bajki jako wprowadzenie do zajęć.
Przeczytaj fragment bajki, poproś o refleksję. Pytania pomocnicze: Czy coś w tej baśni was zdziwiło? Czy została ona opowiedziana inaczej niż ją znacie? Co było w niej innego? Kto ustalił, że królowny bywają piękne a królewicze dzielni? Skąd to wiemy? (5 minut)
- b. Zapoznaj uczniów i uczennice ze słowami kluczowymi lekcji: stereotypy płci, role płci, postrzeganie mężczyzn i kobiet.
Poproś, by podali znane im skojarzenia związane ze stereotypowym postrzeganiem płci. Zacytuj wytłumaczenie ról płci wg Natalii Saraty (Fundacja Przestrzeń Kobiet).
Materiały pomocnicze:
 - <https://rownosc.info/dictionary/rownosc-pci/>.
 - <https://rownosc.info/dictionary/role-pci/>.
 - „Role płci — są to społeczne normy, oczekiwania i przepisy na to, w jaki sposób w danej kulturze, w danym społeczeństwie należy «być kobietą» i «być mężczyzną». Ten społeczny przepis zakłada, że role odgrywane przez kobiety i mężczyzn w społeczeństwie są rozłączne, komplementarne i ściśle związane z płcią biologiczną. Zakłada także, że sfery funkcjonowania kobiet i mężczyzn są odmienne, wyznaczając osobom ze względu na ich płeć biologiczną priorytetowe obszary aktywności, normy zachowania, preferowane wartości”. [N. Sarata]
 - <https://rownosc.info/dictionary/seksizm/>.
- Zadaj pytanie kluczowe: Co to znaczy równość płci?
W tym punkcie każda odpowiedź jest dobra. Uczniowie i uczennice podają swoje skojarzenia na zasadzie burzy mózgów — zostawiamy pytanie na tablicy na czas ćwiczenia i wracamy do niego pod koniec zajęć, w podsumowaniu. (5 minut)
- c. Podziel klasę na dwie grupy.
Rozdaj kolorowe magazyny, markery i kartki na notatki.
Poproś, żeby na jednej kartce uczniowie i uczennice wypisali/wypisały po 10 spostrzeżeń

na temat: Jacy są mężczyźni a jakie są kobiety w tych gazetach, jak wyglądają, co robią, w jakich okolicznościach są prezentowani/prezentowane?

(10 na temat kobiet i 10 na temat mężczyzn).

Przejdź do prezentacji pracy grup. (10 minut)

d. Połącz losowo uczennice i uczniów w pary. Zapisz na tablicy dwa przeciwstawne wnioski bądź stwierdzenia dotyczące równości płci, np.:

- „Światu nie jest potrzebny podział na to, co męskie i kobiece”.
- „Równość płci nie istnieje. Świat męski i kobiecy bardzo różnią się od siebie”.

Zaproponuj małą debatę: osoby w parach przedstawiają na zmianę najpierw swoje argumenty na potwierdzenie pierwszego wniosku (3 minuty, osoby mówią na zmianę), następnie na potwierdzenie drugiego wniosku (3 minuty, osoby mówią na zmianę). Poproś o podsumowanie, co ich/je zaskoczyło, co było ciekawe, nowe, ważne czy trudne w tym ćwiczeniu.

Wypowiedz jako prowadzący/a swoje własne spostrzeżenie/podsumowanie (tzw. ziarno prawdy) (4 minuty).

- „Słyszę, że dla was ważne było..., zaskoczyło was..., zaciekało...”
- Czy dobrze to odebrałam/odebrałem...?”

e. Podziel klasę na chłopców i dziewczęta, poproś, by chłopcy stworzyli plakat z hasłem:

- „Chcemy, żeby chłopcy na całym świecie wiedzieli, że...”

Równoległe poproś uczennice, by stworzyły plakat:

- „Chcemy, żeby dziewczyny na całym świecie wiedziały, że...”

Plakaty powinny zawierać ok. 6 punktów. (10 minut)

f. Powieś plakaty w widocznym miejscu.

- Poproś o podsumowanie zajęć.
- Wróć do pytania z początku lekcji: co to znaczy wg was równość płci? Poproś uczniów i uczennice o własne odpowiedzi.
- Najważniejsze dla mnie było...
- Poczułem/poczułam... (5 minut)

13. Komentarz metodyczny:

Tematyka zajęć może okazać się wyzwaniem zarówno dla nauczycielki/nauczyciela, jak i dla grupy. Warto zapowiedzieć takie zajęcia wcześniej, a także przygotować się do pytań ze strony uczennic i uczniów dotyczących gender — płci społeczno-kulturowej oraz obiegowych opinii na ten temat. Istotne jest, abyś sam był przekonany/sama była przekonana do realizacji zajęć o tej tematyce i dostrzegał/dostrzegała wartość w różnorodności opinii i poglądów uczennic i uczniów. Cenne również będzie używanie przez Ciebie języka równościowego. Pamiętaj o żeńskich końcówkach i języku nieutrwalającym stereotypów płci.

Połączenie pracy ze zmienioną wersją bajki oraz magazynami i czasopismami stanowi odwołanie do tekstów kultury, z którymi uczennice i uczniowie spotykają się w swoim życiu poza szkołą, a także na innych lekcjach przedmiotowych.

Podczas dyskusji pozwól uczennicom i uczniom na swobodne wyrażanie opinii (o ile mieszczą się one w granicach kulturalnej rozmowy), odwoływanie się do przykładów i własnych doświadczeń. Nie oceniaj prawdziwości tych opinii, postaraj się nie wyrażać własnego zdania w czasie lekcji, tak aby możliwie dużo usłyszeć od grupy. To ważne również dla Ciebie, bo jest to okazja do poznania Twoich uczennic i uczniów. Stosuj raczej pytania wspomagające i pogłębiające dyskusję niż stwierdzenia podsumowujące i oceniające jej przebieg.

Jeśli uważasz, że uczniowie i uczennice będą mieli problem ze stworzeniem plakatów w ostatnim ćwiczeniu, zadaj pytania pomocnicze, np: Czy wszędzie na świecie kobiety mogą prowadzić samochody? Czy kobiety są zawsze młode, uśmiechnięte i noszą ubrania w rozmiarze 36—38? Czy mężczyźni mogą być dobrymi wychowawcami w przedszkolu? Czy mężczyźni też sprzątają w kuchni lub myją wannę? Zadaj pytania w opozycji do stereotypowych wizerunków kobiet i mężczyzn przedstawianych w kolorowych czasopismach.

Inne pytania pomocnicze:

- Czy ludzie na ulicach wyglądają tak, jak w gazetach?
- Czy rodzina/kobieta/mężczyzna nieposiadająca/nieposiadający dzieci jest gorsza/gorszy?

Pomocne w przygotowaniu do zajęć mogą być publikacje:

- Instytut Globalnej Odpowiedzialności, *Globalna układanka*, http://igo.org.pl/wp-content/uploads/2015/11/Globalna_ukladanka.pdf.
- M. Borowska, *Trudny temat. Weź to na warsztat*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, https://trudnytemat.ceo.org.pl/sites/trudnytemat.ceo.org.pl/files/coresolve_youth_speak_tekst.pdf.
- K. Raczyński, *Prawa kobiet*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, <https://globalna.ceo.org.pl/wiedza-o-spolesctwie-godzina-wychowawcza-historia/artykuly/prawa-kobiet>.
- Więcej o języku równościowym: <https://amnesty.org.pl/wp-content/uploads/2016/04/J%C4%99zyk-rownosciowy.pdf>

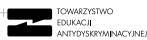
14. Zadanie domowe

Poproś o zastanowienie się w domu, jakie postulaty warto by dopisać na następnej lekcji do powstałych już plakatów. Zapowiedz, że jeszcze podczas następnej lekcji będzie można je przedyskutować i uzupełnić.

Publikacja jest częścią serii Szkoła Równości.

© Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

ul. Kłopotowskiego 9/31, 03-718 Warszawa

tel: 535 559 557

e-mail: biuro@tea.org.pl

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>.

Edukacja antydiskryminacyjna TU, Edukacja globalna TERAZ

**łączenie perspektyw
antydiskryminacyjnej i globalnej
w edukacji formalnej i pozaformalnej**

scenariusze lekcji

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

**TOWARZYSTWO
EDUKACJI
ANTYDISKRYMINACYJNEJ**

„People in boxes” – Ludzie w pudełkach

1. Tytuł, temat lekcji: „People in boxes” — Ludzie w pudełkach

2. Czas trwania: 45 minut

3. Krótki opis scenariusza: Lekcja ma pozwolić uczniom i uczennicom poznać i nazwać części swoich tożsamości. Ma pomóc im określić swoje przekonania, doświadczenia, uprzedzenia, poczuć, jak to jest być zaszufadkowanym bądź jaki wpływ ma etykietowanie na ich nastawienie do innych ludzi. Jak trudno przyznać się do tej części swojej tożsamości, która jest dla nas wstydliva bądź społecznie oceniana negatywnie. Celem jest, by pokazać młodym ludziom, że różnimy się od siebie, co jest wartością samą w sobie, ale wciąż wiele nas łączy.

4. Autorka: Izabela Niedzwiedzka

5. Poziom edukacyjny: II lub III etap edukacyjny

6. Słowa kluczowe: stereotypy, etykietowanie, ocenianie ludzi, różnice, różnorodność jako wartość

7. Przedmiot: język angielski, godzina wychowawcza, wiedza społeczeństwie

8. Związek z podstawą programową:

- Wymagania ogólne: Życie społeczne
- Wymagania szczegółowe:
Uczeń: 1) podaje przykłady zbiorowości, grup, społeczności i wspólnot; charakteryzuje rodzinę i grupę rówieńczą jako małe grupy (...);
4) rozpoznaje role społeczne, w których występuje, oraz związane z nimi oczekiwania;
5) wyjaśnia, jak tworzą się podziały w grupie i w społeczeństwie (np. na „swoich” i „obcych”) i podaje możliwe sposoby przeciwstawiania się przejawom nietolerancji.

9. Cele lekcji: Po lekcji uczeń/uczennica:

- Zrozumie, że ludzie różnią się między sobą i to jest naturalne, a jednocześnie wiele ich łączy (cech, doświadczeń, upodobań);
- Pozna mechanizm etykietowania i możliwości identyfikowania się z ludźmi i grupami mimo różnic;
- Dowie się, jak etykietowanie, szufadkowanie ludzi ogranicza nasze doświadczenia, tworzy nierealny obraz rzeczywistości i wpływa negatywnie na nasze relacje, tzn. uleganie stereotypom i tworzenie uprzedzeń.

10. Metody pracy: symulacja, dyskusja

Formy pracy: indywidualna i grupowa

11. Środki dydaktyczne i materiały: sznurek dzielący salę zajęć na pół bądź kolorowe szarfy symbolizujące podział podłogi na pudełka, szary papier, markery

12. Przebieg lekcji

- a. Podaj uczniom i uczennicom temat lekcji. Poproś, by wymienili skojarzenia związane z tematem, na zasadzie burzy mózgów. Zapisz je na tablicy lub dużej kartce. **(3 minuty)**
- b. Zaproponuj, że obejrzą 3-minutowy materiał z duńskiej telewizji jako inspirację do zajęć. Zapytaj o refleksje. **(5 minut)** Uwaga: wariant możliwy w klasie, gdzie poziom kompetencji językowych pozwoli na zrozumienie tekstu.
 - Reklama TV2 Danmark: TV 2 | All That We Share: <https://www.youtube.com/watch?v=jD8tjhVO1Tc> (film tylko w angielskiej i francuskiej wersji językowej)
- c. Zadaj pytania pomocnicze:
 - Co was zaskoczyło w tym filmie? Co się podobało, a co nie?
 - Gdzie spotykacie się z etykietowaniem?
 - Jak wpływa na grupę podział: „my” i „oni”, „nasi” i „inni”/„obcy”?
- d. Podziel klasę na cztery grupy, przydziel zadania, poproś, by wypracowali wspólne odpowiedzi:
 - zachowania i emocje ludzi, którzy dostają etykiety;
 - myśli ludzi, którzy dostają etykiety, stereotypowe określenia;
 - przyczyny etykietowania;
 - skutki etykietowania.
 - Zaproponuj, by odwołali się do filmu i własnych doświadczeń.
 - Poproś uczestników i uczestniczki o zaprezentowanie efektów prac w grupach. **(15 minut)**
- e. Poproś uczniów i uczennice, by przeszli na jedną stronę sali. W drugiej wyznacz sznurkiem granicę lub taśmami okręgi tak duże, by mogło do nich wejść po kilka osób. Zaproponuj doświadczenie.

Wyczytaj następujące pytania i poproś, by uczestnicy i uczestniczki stawali/stawały w wyznaczonych miejscach według udzielanych odpowiedzi:

- „Kto z was kiedykolwiek był ukarany w szkole?”
- „Kto z was jest niezadowolony ze swojego wyglądu?”
- „Kto z was był nazywany kujonem lub lizusem w szkole?”
- „Kto z was był nazywany leniem z powodu nieodrobionych lekcji lub niepowodzeń szkolnych?”
- „Kto z was był kiedykolwiek nazwany gnojkiem lub gówniarzem?”
- „Kto z was kiedykolwiek był nazwany tchórzem przez kolegów/koleżanki?”
- „Kto z was był kiedykolwiek nazwany skarżypytą?”

Obserwuj ruch na sali, szczególnie w momentach, gdy któraś z osób została sama, bez grupy. **(10 minut)**

f. Poproś, by uczniowie i uczennice usiedli/usiadły w okręgu.

Omówienie — zadaj pytania:

- Jak się czuliście w trakcie tego ćwiczenia?
- Jaki wpływ na to doświadczenie miał obejrзany wcześniej film?
- Czy było ono łatwe, czy trudne? Dlaczego?
- Jak się czuliście, gdy w ocenianiu Was używano uogólnień?
- Jakie emocje wywołuje w ludziach generalizowanie? (10 minut)

g. Podsumowanie: rozdaj uczestnikom/uczestniczkom samoprzylepne kolorowe kartki, poproś by dokończyli/dokończyły zdanie: Dziś na zajęciach...

Poproś o przyklejenie kartek na tablicę lub plakat z napisem „People in boxes”, gdzie na początku zajęć podawali swoje skojarzenia odnoszące się do tematu. (2 minuty)

13. Komentarz metodyczny:

- Ważne jest, żeby podczas tych zajęć nie oceniać, nie komentować, ale też nie dopytywać, kiedy osoby odpowiadają na jakieś pytanie.
- Pozwól uczniom i uczennicom poruszać się po sali swobodnie, nawet jeżeli ktoś z jakichś powodów nie będzie chciał przemieszczać się zgodnie z instrukcjami.
- Mogą pojawić się trudne emocje, bo odwołując się do własnych doświadczeń, możemy przywołać nieprzyjemne wydarzenia, historie, gdy zostaliśmy niesprawiedliwie ocenieni lub zaszufadkowani, obarczeni etykietką.
- Zadbaj o czas na omówienie zajęć — to bardzo ważny element tego scenariusza.

14. Materiał dodatkowy:

- Antydyskryminacja. Pakiet edukacyjny, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 2005, <https://www.ore.edu.pl/materiay-do-pobrania-55886/category/94-publikacje?download=270:antydyskryminacja.-pakiet-edukacyjny/>.
- Słownik w portalu Rownocsc.info: <https://rownocsc.info/dictionary/>.

SZKOŁA

RÓWNOŚĆ

Publikacja jest częścią serii Szkoła Równości.

© Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

TOWARZYSTWO
EDUKACJA
ANTYDISKRYMINACYJNEJ

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

ul. Kłopotowskiego 9/31, 03-718 Warszawa

tel: 535 559 557

e-mail: biuro@tea.org.pl

polska pomoc

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>.

Edukacja antydiskryminacyjna TU, Edukacja globalna TERAZ

**łączenie perspektyw
antydiskryminacyjnej i globalnej
w edukacji formalnej i pozaformalnej**

scenariusze lekcji

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

**TOWARZYSTWO
EDUKACJI
ANTYDISKRYMINACYJNEJ**

Jakie zasady sprawią, że świat będzie bardziej sprawiedliwy i zrównowagony?

1. Tytuł/temat lekcji: Jakie zasady sprawią, że świat będzie bardziej sprawiedliwy i zrównowagony?

2. Czas trwania lekcji: 45 minut

3. Krótki opis scenariusza: Lekcja ma na celu kształtowanie umiejętności krytycznego myślenia – kluczowej z punktu widzenia edukacji globalnej i antydyskryminacyjnej. Dwa z proponowanych ćwiczeń stanowią oś dyskusji w klasie o zasadach pomagających uczynić świat bardziej sprawiedliwym.

4. Autorka: Marta Gontarska

5. Poziom edukacyjny: szkoła podstawowa klasy VII–VIII, gimnazjum, liceum

6. Słowa/Pytanie kluczowe: Czy możemy coś zrobić, by świat był bardziej sprawiedliwy?

7. Przedmiot:

- wiedza o społeczeństwie
- godzina wychowawcza
- etyka
- język polski

8. Związek z podstawą programową:

- SZKOŁA PODSTAWOWA
 - Kształcenie ogólne w szkole podstawowej ma na celu:
 - 5) rozwijanie umiejętności krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania i wnioskowania;
 - 6) ukazywanie wartości wiedzy jako podstawy do rozwoju umiejętności;
 - etyka
 - cele kształcenia:
 - I. Kształtowanie wrażliwości aksjologicznej i refleksyjności;
 - 3. Klaryfikacja wartości.
 - klasy VII–VIII język polski
 - IV. Samokształcenie. Uczeń:
 - 8) rozwija umiejętność krytycznego myślenia i formułowania opinii.
- GIMNAZJUM
 - WOS
 - 23.4 [uczeń] rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemyślane zakupy);

- LICEUM

- I. Wykorzystywanie i tworzenie informacji.

Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat sposobu, w jaki prawo reguluje życie obywateli; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach na różnych forach publicznych i uzasadnia je; jest otwarty na odmienne poglądy (...).

9. Cele lekcji:

Po lekcji uczeń/uczennica:

- zastanowi się, jak ustalanie zasad wpływa na rozwój świata;
- wzmocni swoje umiejętności w zakresie argumentowania oraz ustalania priorytetów;
- dowie się, jak on/ona i inne osoby definiują sprawiedliwość.

10. Metody i formy pracy: dyskusja wokół pytań, priorytetyzowanie – koncepcjomierz

11. Materiały dydaktyczne: taśma malarska, wydrukowane pytania, kartki formatu A4 (puste i z wpisanymi hasłami)

12. Przebieg lekcji:

Zachęcamy do tego, aby uczennice i uczniowie w czasie tej lekcji siedzieli w kręgu. Do pierwszej części zajęć potrzebna jest pusta przestrzeń na podłodze. Uczennice i uczniowie powinni mieć możliwość swobodnego przemieszczania się po sali.

a. Wprowadzenie (5 minut).

- Przedstaw klasie informacje, co będzie się działo się na lekcji: opowiedz o temacie oraz celach lekcji. Zapytaj, czy cele są zrozumiałe (warto samodzielnie przełożyć je na język uczennic i uczniów, tak aby były zrozumiałe dla Twojej klasy z uwagi na poziom edukacyjny). Wyjaśnij cele, jeśli będzie taka konieczność, a także pozwól na zadawanie pytań, jeśli jakieś się pojawią.

b. Przebieg lekcji (35 minut).

- Rozklej taśmę malarską na podłodze, dzieląc salę na dwie połowy. Zaproś uczennice i uczniów do ćwiczenia polegającego na tym, że odczytasz pytania i podasz dwie możliwe odpowiedzi, a uczennice i uczniowie zajmą miejsce po jednej bądź drugiej stronie sali, w zależności od tego, z którą odpowiedzią się zgadzają. Uprzedź ich ewentualne pytania wskazówką, że nie można stawać na linii. Powiedz też, że być może chcieliby dać trzecią odpowiedź. Jeśli żadna z odpowiedzi nie jest idealna, niech każda z osób wybierze tę, do której jest jej bliżej.

Pytania i odpowiedzi:

- 1) Czy jestem tą samą osobą, którą byłem/byłam wczoraj?

Tak/Nie

- 2) Kiedy można złamać ustaloną zasadę?

Gdy zasada nie jest moja/Gdy inni też ją łamią

3) Co czyni człowieka szczęśliwym?

Dawanie szczęścia innym/Przestrzeganie zasad

- Przy każdym pytaniu zapytaj uczennice i uczniów, którzy będą chcieli się wypowiedzieć, dlaczego stanęli po tej stronie, jakie argumenty za tym przemawiają. Poproś kolejne osoby, żeby dodały coś lub podały kontrargument. Przy każdym pytaniu przypominaj, że osoby mogą zmienić miejsce, w którym stoją, jeśli zmieniły zdanie pod wpływem argumentów podanych przez innych. Nie podsumowuj ani nie oceniaj wypowiedzi, nie wypowiadaj też swojego zdania. Możesz wspierać dyskusję poprzez dodawanie nowych perspektyw, np. „Jak doświadczenia życiowe wpływają na to, kim jesteście? Czyje zasady macie na myśli? Czy jeśli zabicie mojego największego wroga da mi szczęście, to w imię uszczęśliwiania innych jesteś gotowy/gotowa to dla mnie zrobić?”

Na ćwiczenie poświęć około **15 minut**.

- Podziel klasę na grupy 6–8-osobowe i poproś, aby uczennice i uczniowie usiedli obok siebie w kręgu. Podaj każdej z grup 10–12 kartek formatu A4 i powiedz, że ich zadaniem będzie przygotowanie zasad, które powinny obowiązywać, żeby świat był sprawiedliwy i rozwijał się w sposób zrównoważony (możesz odwołać się tu do Celów Zrównoważonego Rozwoju). Zwróć uwagę, że nie wszystkie kartki w ich zestawach są puste, niektóre są już wypełnione i grupa nie może z nich zrezygnować, ale musi dopisać przynajmniej 3 dodatkowe zasady/reguły.

Hasła na 6 kartkach w każdym zestawie:

1. Należy produkować tyle, ile jest potrzebne ludziom.
 2. Każdy człowiek powinien mieć na przeżycie przynajmniej 5 USD dziennie (4 razy więcej niż ustalona granica ubóstwa).
 3. Wszyscy ludzie powinni odnosić się do siebie z szacunkiem bez względu na miejsce zamieszkania, kolor skóry, wiarę czy status ekonomiczny.
 4. Wszyscy ludzie powinni otrzymywać godne wynagrodzenie za swoją pracę.
 5. Wszyscy ludzie powinni mieć dostęp do wody oraz wystarczającej ilości żywności.
 6. Każdy człowiek jest wolny i może stanowić o swoim losie.
- Poinformuj każdą z grup, że zasady należy ułożyć w kolejności od najważniejszej do tej, która może mieć mniejszy wpływ na osiągnięcie celu.
 - Następnie poproś każdą z grup o omówienie swoich prac. Która z zasad jest najważniejsza, a która najmniej ważna i dlaczego? Co grupa dopisała? Poproś o skomentowanie tej zasady. Czy w grupie były jakieś kontrowersje w związku z poszczególnymi kartkami? (jeśli tak, to jakie?)
 - Podsumowując, powiedz, że to, jakie zasady wybrali jako najważniejsze, zależy od ich sposobu rozumienia sprawiedliwości oraz zrównoważonego rozwoju. Jeśli wynika to z ułożenia, możesz zinterpretować, jakimi wartościami kierowały się poszczególne grupy. Na pracę poświęć około **20 minut**.

c. Zakończenie (5 minut)

- Na zakończenie zapytaj uczennice i uczniów, czego dowiedziały/dowiedzieli się w czasie zajęć. Pozwól na swobodne wypowiedzi.

13. Komentarz metodyczny:

Pierwsza część lekcji to ćwiczenie przełamujące lody i zachęcające do rozważań. Warto podczas niego ograniczyć komentarze i wsłuchać się w argumenty uczennic i uczniów.

Lekcja nie przewiduje udzielenia uczennicom i uczniom jednoznacznych odpowiedzi na zadawane pytania. Celem jest otwarcie młodych ludzi na rozmowę oraz wyrażanie swoich opinii, a także szukanie rozwiązań – tu w postaci zasad rządzących światem – które mają uczynić świat bardziej sprawiedliwym.

Jeśli sprawiedliwość i zrównoważony rozwój są dla grupy pojęciami trudnymi lub nieznanymi, warto poświęcić dodatkowe kilka minut na burzę mózgow wokół nich, tak aby kolejna część lekcji była efektywnie wykorzystana.

14. Materiały pomocnicze:

- Pomysł ćwiczenia „Koncepcjomierz” jest opisany w poradniku *Jak mówić o większości świata? Jak rzetelnie informować o krajach globalnego Południa?*, Instytut Globalnej Odpowiedzialności, Warszawa 2015, http://igo.org.pl/wp-content/uploads/2016/05/Jak_mowic_o_wiekszosci_swiatek_wyd_czwarte_zmienione-ebook.pdf.
- Cele Zrównoważonego Rozwoju: <http://un.org.pl/>.

Publikacja jest częścią serii Szkoła Równości.

© Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej
ul. Kłopotowskiego 9/31, 03-718 Warszawa

tel: 535 559 557

e-mail: biuro@tea.org.pl

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>.

Edukacja antydiskryminacyjna TU, Edukacja globalna TERAZ

**łączenie perspektyw
antydiskryminacyjnej i globalnej
w edukacji formalnej i pozaformalnej**

scenariusze lekcji

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

**TOWARZYSTWO
EDUKACJI
ANTYDISKRYMINACYJNEJ**

W pułapce jednej historii

1. Tytuł/ temat lekcji: W pułapce jednej historii

2. Czas trwania: 2 x 45 minut

3. Opis: Lekcja dotyczy zagadnienia stereotypów, krzywdzącej roli „jednej historii”, która nie pozwala na dostrzeganie wielu perspektyw. Można ją wykorzystać do powtórzenia wiadomości o przemówieniu oraz do ćwiczeń w budowaniu wypowiedzi argumentacyjnej.

4. Autorka: Jolanta Koj

5. Poziom edukacyjny: gimnazjum, kl. II, III lub liceum, kl. I

6. Słowa/pytania kluczowe: W jaki sposób powstają stereotypy?
Co możemy zrobić, aby nie utrzymywać obiegowych sądów? Jak napisać dobre przemówienie?

7. Przedmiot: język polski, godzina wychowawcza

8. Związek z podstawą programową:

• **Wymagania ogólne:**

1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Uczeń samodzielnie dociera do informacji; podejmuje refleksję nad znaczeniami słów i dąży do ich dokładnego zrozumienia; krytycznie ocenia zawartość komunikatów.

• **Wymagania szczegółowe:**

1.1.1. Uczeń odbiera komunikaty pisane, mówione, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych — rozróżnia informacje przekazane werbalnie oraz zawarte w dźwięku i obrazie;

1.1.3. Porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;

1.1.9. Rozpoznaje wypowiedź argumentacyjną;

1.1.10. Rozróżnia gatunki publicystyczne prasowe, radiowe i telewizyjne.

9. Cele lekcji:

Uczeń/uczennica

- rozumie pojęcie stereotypu, dowie się, jaką rolę w utrwalaniu stereotypu odgrywają media;
 - zastanowi się nad tym, jak przeciwdziałać krzywdzącym sądom;
 - przypomni zasady tworzenia przemówienia, wypowiedzi argumentacyjnej.
-

10. Metody i formy pracy: burza mózgów, dyskusja; praca w grupach, praca w parach.

11. Materiały dydaktyczne: komputer, rzutnik multimedialny, przygotowane przez nauczyciela materiały dydaktyczne z załączników, karteczki, pisaki, kartki w dwóch kolorach (np. czerwone i zielone).

12. Przebieg lekcji:

LEKCJA PIERWSZA

I (5 minut)

- Na początku powiedz klasie, że dzisiaj będziecie rozmawiać o odległych krajach. Zapytaj, jakie wyobrażenia bądź obrazy wywołuje u uczennic i uczniów słowo „Afryka”. Zanonuj skojarzenia sformułowane w trakcie burzy mózgów. Zapytaj też, czy chcieliby odwiedzić Afrykę, a jeśli tak, to gdzie konkretnie chcieliby pojechać.
- Przypomnij pojęcie stereotypu: „funkcjonujący w świadomości społecznej uproszczony i zabarwiony wartościująco obraz rzeczywistości” — definicja ze Słownika języka polskiego PWN (możesz również wykorzystać inne definicje, np. z portalu **Rownosc.info**).
- Zapytaj uczniów/uczennice, dlaczego posługujemy się stereotypami. W czym stereotypy nam pomagają, a co utrudniają? Jakie stereotypy potrafią wymienić?

II (30 minut)

- Powiedz, że zaprezentujesz teraz przemówienie pisarki pochodzącej z Nigerii, Chimamandy Ngozi Adichie, pt. *Niebezpieczeństwo jednej historii*.
- Podziel uczennice i uczniów na dwie (lub cztery) grupy. Każda z grup otrzymuje kolorowe kartki w odmiennych kolorach (np. czerwony i zielony) oraz karteczki samoprzylepne. Grupy mają uważnie słuchać przemówienia i następnie wypisać informacje na karteczkach samoprzylepnych.
- Grupa z kartką koloru czerwonego: „Zgromadźcie wszystkie stereotypy, jakie wspomniane są w przemówieniu”.
- Grupa druga: „Zapisać na karteczkach wszystkie informacje, które obalają stereotypy, informują o faktach”.
- Prezentacja przemówienia Chimamandy Ngozi Adichie:
https://www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story?language=pl
- Przedstawiciele grup prezentują prace na forum.

III (10 minut)

- Prezentacja pracy grup, pokazanie różnorodnych stereotypów (nie tylko na temat Afryki; w przemówieniu pojawia się opinia, że aby być dobrym pisarzem, trzeba mieć nieszczęśliwe dzieciństwo) oraz stwierdzeń, które je obalają, ukazując „inną historię”.
- Wspólnie na forum klasy spróbujcie połączyć stereotypy z informacjami je obalającymi, jeśli to możliwe.
- Podsumowanie: co było celem przemówienia? Jaka była myśl przewodnia?
- Zapytaj uczniów i uczennice, z czym kończą lekcję, czego udało im się dowiedzieć, co było ważne, zaskakujące.
- Pracę można kontynuować na następnej lekcji.

- Dwie możliwości kontynuacji do wyboru:

Opcja 1:

- Analiza przemówienia pisarki pod kątem cech gatunku. Poproś o wypisanie argumentów, które odnoszą się do tezy przemówienia, oraz przeanalizowanie, jakie informacje pojawiają się w podsumowaniu.
- Można również zwrócić uwagę na zabiegi retoryczne, polecić wypisanie pytań retorycznych, apostrof, wliczeń, wskazanie impresywnego charakteru wypowiedzi. Uczniowie zauważą, że pisarka cały czas podtrzymuje kontakt z odbiorcą, elementy humorystyczne służą również zaciekawieniu odbiorców. Na początku jest sformułowany cel wystąpienia, które kończy się zdaniem puentującym całość.
- Uczniowie i uczennice mogą również, pracując w zespołach, napisać własne przemówienia na temat stereotypów, odnosząc się do przemówienia pisarki.

Opcja 2:

- Omówienie reportaży Ryszarda Kapuścińskiego (np. *Heban, Gdyby cała Afryka...*) lub artykułu Elżbiety Gwóźdź (*Nie)opisana Afryka Kapuścińskiego* oraz fragmentów opowiadania Adichie *To coś na twojej twarzy*, które można odnieść do przemówienia.
- Można wykorzystać inne materiały na temat twórcy *Cesarza*, np. biogram ze strony Culture.pl (culture.pl/en/artist/ryszard-kapuscinski), film na kanale You Tube (<https://youtu.be/l-02EjTrJcY>).

LEKCJA DRUGA**I (10 minut)**

- Przypomnij uczennicom i uczniom tematykę reportaży Ryszarda Kapuścińskiego, opowiedz o twórcy. Rozdaj załącznik nr 1. Poproś uczniów i uczennice o przeczytanie tekstu, następnie odnalezienie punktów wspólnych z przemówieniem Adichie. Możesz podzielić klasę na dwie grupy lub poprosić uczennice i uczniów o pracę indywidualną.
- „Wskażcie podobieństwa, jakie odnajdujecie między załącznikiem nr 1 i treścią przemówienia Chimamandy Adichie. Możecie rozpocząć od zdania: W przemówieniu, podobnie jak w przeczytanym tekście pojawia się ..., mówi się o ..., jest odniesienie do ...”.
- Zastanówcie się wspólnie, czy pozycja reportera i pisarki jest taka sama bądź co ich różni w opisywaniu Afryki i jej poszczególnych krajów.
- „Czy coś różni te teksty? Zastanówcie się, co? Czy perspektywa obydwu osób jest taka sama?”.

II (5 minut)

- Poproś o zaprezentowanie wniosków na forum klasy.

III (20 minut)

- Rozdaj grupie załącznik nr 2, poproś o lekturę fragmentów opowiadania Chimamandy Adichie (możesz przeczytać tekst głośno w klasie wspólnie z uczniami i uczennicami).

- Zaproponuj pracę w parach. Podaj uczniom i uczniom treść pytań. Poproś, by główne wnioski z dyskusji w parach zapisali w punktach w zeszytach. Możesz też zapisać je na dużych kartkach i grupy mogą się wymieniać, tworząc mapę myśli.
1. Kim jest bohaterka? Scharakteryzuj ją krótko.
 2. Jakie ma wyobrażenie o Ameryce, Amerykanach, i jak wygląda konfrontacja z rzeczywistością?
 3. Jakie obiegowe sądy o mieszkankach i mieszkańcach Afryki zawarto w opowiadaniu?
 4. W jaki sposób można odnieść fragmenty opowiadania do przemówienia pisarki Chimamandy Adichie?

IV (10 minut)

- Prezentacja pracy zespołów.
- Po wspólnym omówieniu odpowiedzi zapytaj, jak bohaterka czuje się w USA. Jeśli usłyszysz, że czuje się obca, inna, samotna, możesz zapytać: z czego to wynika? Możesz zapytać również, czy są sytuacje, w których uczennice i uczniowie czują się obco. A może czasami jesteśmy obcy wśród swoich? Możesz poprosić, by odnieśli się do własnego doświadczenia, podali przykłady.
- Zapytaj uczniów i uczennice, z czym kończą lekcję, co było ważne, zaskakujące. Poproś osoby chętne o wyrażenie zdania.

13. Komentarz metodyczny:

Podczas pierwszej lekcji, prosząc uczennice i uczniów o burzę mózgową dotyczącą skojarzeń z Afryką, nie cenzuruj ich, nawet jeśli wypowiedzi są pejoratywne. Obalenie tych stereotypów dzięki zaproponowanemu przemówieniu może wywołać jeszcze większe wrażenie.

Jeśli dla uczennic i uczniów odwoływanie się do abstrakcyjnego pojęcia stereotypu jest trudne, możesz poprosić ich o podanie przykładów innych stereotypów, które są bliższe ich kontekstowi.

Zaproponowane przemówienie jest zazwyczaj dobrze odbierane przez uczniów i uczennice. Zyskują oni nowe informacje od osoby, która urodziła się w Afryce, ale wyjechała do USA, zyskała możliwość konfrontacji swoich stereotypów z rzeczywistością. Dla młodego człowieka jest ona osobą wiarygodną. Bardzo duże wrażenie na uczniach i uczennicach robi również stwierdzenie Adichie, że ona sama czasem ulegała stereotypowemu myśleniu, tłumaczy przy tym, dlaczego tak się stało. Młodzież zyskuje nie tylko informacje o tym, jak przełamać stereotypy, ale także jak uczyć się zdobywać wiedzę, wychodzić poza schemat, poznawać różne historie, gdyż ta „jedna historia” jest krzywdząca. Zwróć uwagę, że nie należy jednoznacznie potępiać stereotypowego myślenia, bo często pomaga ono nam porządkować myślenie o świecie. Warto jednak pamiętać, że dodatkowa refleksja i dostrzeżenie różnych perspektyw mogą pomóc nam przełamywać stereotypy.

Podczas drugiej jednostki lekcyjnej porównujemy reporterski opis Afryki z historią osoby, która się tam wychowała i dorastała. Na początku skupcie się na podobieństwach tekstu i przemówienia (np. dostrzeganie różnorodności kontynentu, podziw dla kultury, krajobrazów itd.), ale też poproś o dostrzeżenie różnic. Pierwszą z nich może być to, że Kapuściński wciąż odnosi się do kontynentu, a nie do poszczególnych krajów. Warto zwrócić również uwagę uczennic i uczniów, że perspektywy tych dwóch osób są diametralnie różne i nigdy spojrzenie kogoś z zewnątrz (reporter, pisarz) nie będzie pokrywało się z relacją osoby znającej dane środowisko „od środka” (Nigeryjka, pisarka).

Praca w parach daje możliwość opisanie innego obrazu Afrykanki niż ten stereotypowy i skonfrontowanie go z obiegowymi opiniami. Warto zwrócić uwagę na to, jak pisarka w swoim sposobie bycia, wyglądzie i historii różni się od stereotypu. Ale też jak Ameryka jest potraktowana stereotypowo we fragmentach książki. Na koniec warto zastanowić się, czy w ogóle jesteśmy w stanie pozbyć się stereotypów z naszego postrzegania świata.

Ostatnia część drugiej lekcji sprowadza uczennice i uczniów do własnego doświadczenia. Wykaż się dużą wrażliwością, a także powstrzymaj się od ocen wypowiedzi uczennic i uczniów w ostatniej części lekcji, tak aby stworzyć im bezpieczną atmosferę do wypowiadania swoich opinii.

14. Materiały pomocnicze:

- Definicja stereotypu w słowniku portalu Rownosc.info:
<https://rownosc.info/dictionary/stereotypy/>.
- Tomasz Cieciewicz, *Wpływ stereotypu na życie społeczne człowieka*:
<http://www.psychologia-spoeczna.pl/artykuly/968-wplyw-stereotypow.html>.

15. Zadanie domowe/dodatkowe/rozwijające temat dla chętnych:

Praca pisemna na wybrany temat:

- Przedstaw w krótkiej prezentacji sylwetkę Chimamandy Ngozi Adichie oraz tematykę jej opowiadań, powieści.
- Afryka Ryszarda Kapuścińskiego w słowie i obrazie (np. album *Z Afryki*).
- Czasami czuję się jak obcy. Rozwiń temat w formie krótkiej wypowiedzi.
- „Historie są ważne, ale dają one też siłę, wiarę i pokazują ludzkość. Odrzucając jedną historię, uświadamiając sobie, że nie istnieje tylko jedna historia, zyskujemy pewien rodzaj raju”. Rozwiń myśl, wykorzystując wnioski z lekcji.

Publikacja jest częścią serii Szkoła Równości.

© Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej
ul. Kłopotowskiego 9/31, 03-718 Warszawa

tel: 535 559 557

e-mail: biuro@tea.org.pl

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>.

Załącznik nr 1

„Ten kontynent jest zbyt duży, aby go opisać. To istny ocean, osobna planeta, różnorodny, przebogaty kosmos. Tylko w wielkim uproszczeniu, dla wygody, mówimy — Afryka. W rzeczywistości, poza nazwą geograficzną, Afryka nie istnieje”.

R. Kapuściński, *Heban*, Czytelnik, Warszawa 1999, s. 5.

„Afryka to też mozaika ras. Są i Bantu, i Buszmeni, i Arabowie, i Semici. Różne rasy, które się bardzo różnią wyglądem i kolorem skóry. Mamy więc tu do czynienia ze złożoną sytuacją kulturową i cywilizacyjną, którą dla uproszczenia, z niewiedzy lub z lenistwa, traktujemy po prostu jako Afrykę. A to w rzeczywistości jest wielka mozaika i skarbnica kultur, ras, religii. Bardzo złożony świat”.

W. Bereś, K. Burnetko, *Kapuściński. Nie ogarniam świata*, Świat Książki, Warszawa 2007, s. 82.

„Kapuściński często podkreślał, jak ważne jest dla niego bycie w samym centrum wielkich wydarzeń, niezależnie od niebezpieczeństw, jakie niesło ze sobą śledzenie rewolucji od środka. Być może wynikało to stąd, że autor sam wychowywał się i dorastał w czasie wojny. Nie zmieniło to faktu, że wielokrotnie znalazł się w opałach, a z niektórych opisów wynika, że kilka razy ledwo uniknął śmierci. Świadczy to o jego wielkim zaangażowaniu w pracę, która przez pogłębione poznanie afrykańskiej kultury była nie tylko pracą reportera i korespondenta wojennego, ale też zbliżyła się do warsztatu antropologa kultury. Widać to, gdy Kapuściński opisuje życie codzienne ludzi, wśród których przebywa. Objasnia ich obyczaje, wierzenia, zasady, według których żyją, ale też bolączki i problemy, specyficzne dla afrykańskiej rzeczywistości (...).

Poprzez Innego, autor *Cesarza* opisywał Afrykę nieznaną polskiemu czytelnikowi. Relacje z podróży Kapuścińskiego zawsze były zapisem wydarzeń, w których głównym bohaterem stawał się drugi człowiek. Reporter, mając świadomość, że jest w trudnym położeniu, ponieważ pochodzi z Europy — kontynentu kolonizatorów — starał się zaskarbić sympatię i zaufanie rdzennych mieszkańców Afryki, pokazać, że nie jest jednym z tych «złych». Realizował w ten sposób ideę filozofii dialogu, w której Inny nie jest zagrożeniem, ale w myśl Emmanuela Lévinasa, jest dla nas szansą:

Lévinas idzie dalej. Mówi: nie tylko musisz spotkać się z Innym, przyjąć go, dokonać aktu rozmowy. Musisz wziąć za niego odpowiedzialność. Filozofia Lévinasa wyodrębnia jednostkę, indywidualizuje ją, wskazuje, że oprócz mnie jest jeszcze ktoś inny, z którym — jeśli nie zdobędę się na wysiłek uwagi i nie okażę pragnienia spotkania, będziemy mijać się obojętni, zimni, nieczuli, bez wyrazu i duszy. (...) Tu interesuje nas teza Lévinasa, mówiąca o fundamentalnym znaczeniu różnicy — że akceptujemy Innego, choć jest różny, i że właśnie różność, inność jest bogactwem i wartością, jest dobrem. (...) Ba, Lévinas mówi nawet, że Inny to nasz mistrz i że znajduje się on bliżej Boga niż ja. I że nasza relacja z Innym winna być ruchem w kierunku Dobra.
[R. Kapuściński, *Ten inny*, Znak, Kraków 2006, s. 28—29]”

E. Gwóźdź, *(Nie)opisana Afryka Kapuścińskiego*,
www.laboratoriumkultury.us.edu.pl/?p=21145.

Załącznik nr 2

1. „Myślałaś, że wszyscy w Ameryce mają samochód i broń; twoi wujowie i kuzyni też tak myśleli. Jak tylko wygrałaś w amerykańskiej loterii wizowej, powiedzieli ci: «Za miesiąc będziesz mieć wielki samochód. Niedługo potem duży dom. Ale nie kupuj broni, jak ci wszyscy Amerykanie»”.
2. „Twój wuj (...) odebrał cię z lotniska i kupił ci wielkiego hot doga z żółtą musztardą, od której zrobiło ci się niedobrze. Wprowadzenie do Ameryki, rzekł i się roześmiał. (...) Pokazał ci, jak postarać się o pracę kasjerki na stacji benzynowej przy Main Street, i zapisał cię do dwuletniego college'u przygotowującego do studiów, w którym dziewczyny miały grube uda, malowały paznokcie na jaskrawo czerwony kolor i używały samoopalacza, od którego ich skóra robiła się pomarańczowa. Pytały, gdzie nauczyłaś się mówić po angielsku, czy w Afryce są normalne domy i czy przed przyjazdem do Ameryki widziałaś w ogóle samochód. Gapiły się na twoje włosy. Czy jak rozpleciesz warkocz, twoje włosy sterczą do góry czy opadają? Chciały to wiedzieć. Wszystkie sterczą? Jak? Dlaczego? Czy używasz grzebienia? Uśmiechałaś się sztywno, gdy zadawały te wszystkie pytania. Wuj powiedział ci, że można się tego spodziewać; nazywał to mieszaniną ignorancji i arogancji. Potem powiedział ci, jak kilka miesięcy po jego przyjeździe sąsiedzi zaczęli mówić, że znikają wiewiórki. Podobno słyszeli, że Afrykanie jedzą wszystkie dziko żyjące zwierzęta”.
3. „Ale w następnych tygodniach chciałaś pisać, bo miałaś o czym opowiedzieć. Chciałaś napisać o zdumiewającej otwartości Amerykanów, o tym, jak chętnie opowiadali o walce czyjejś matki z rakiem, o wcześniaku szwagierki, o rzeczach, o których nie powinno się mówić, a jeśli już, to tylko zwierzać się tym członkom rodziny, którzy są życzliwi. Chciałaś napisać o tym, że ludzie zostawiali na talerzach wielkie ilości jedzenia i doliczali do rachunku po kilka dolarów, jakby składali ofiarę, chcieli odpokutować za zmarnowane jedzenie. Chciałaś napisać o dziecku, dziewczynce, która zaczęła płakać, targać się za blond włoski, zrzucić ze stołu karty dań, a jej rodzice zamiast kazać jej się uciszyć, prosili, pięciolatkę, aż w końcu musieli wstać i wyjść. Chciałaś napisać o bogatych ludziach, którzy ubierali się w nędzne łachy i zniszczone tenisówki i wyglądali jak nocni stróże przed wielkimi osiedlami w Lagos. Chciałaś napisać, że bogaci Amerykanie byli szczupli, ci biedni zaś grubi, że wielu z nich wcale nie miało dużych domów i samochodów; w dalszym ciągu nie miałaś pewności co do broni, ponieważ mogli ją nosić schowaną po kieszeniach”.
4. „Kiedy więc w mroku restauracji, gdy już wyrecytowałaś specjalności dnia, ktoś zapytał cię, z jakiego afrykańskiego kraju pochodzisz, odpowiedziałaś, że z Nigerii, spodziewając się, że powie, iż wpłacił pieniądze na walkę z AIDS w Botswanie. On jednak zapytał, czy jesteś Joruba czy Igbo, ponieważ nie masz twarzy Fulani. Byłaś zaskoczona — pomyślałaś, że musi być profesorem antropologii na uniwersytecie stanowym, może trochę zbyt młodym, bo tuż przed trzydziestką, ale czy to wiadomo?”.
5. „Powiedział, że naprawdę bardzo chce zobaczyć Nigerię i że może zapłacić za podróż was obojga. Nie chciałaś, żeby opłacał ci podróż do domu. Nie chciałaś, żeby jechał do Nigerii, żeby dodał ją do listy krajów, w których był, i gapił się, jak żyją biedacy, którzy nigdy nie będą mogli gapić się na jego życie. (...) Powiedział, że nie masz racji, nazywając go zadufanym w sobie. Ty odrzekłaś, że on nie ma racji, nazywając biednych Hindusów z Bombaju prawdziwymi Hindusami. Czy chciał w ten sposób stwierdzić, że on nie jest prawdziwym Amerykaninem, ponieważ nie jest taki jak ci grubi biedacy, których widziałaś w Hartford? ”.

Chimamanda Ngozi Adichie, opowiadanie *To coś na twojej szyi* w zbiorze pod tym samym tytułem, tłum. K. Petecka-Jurek, Poznań 2011, s. 161—173.

Edukacja antydiskryminacyjna TU, Edukacja globalna TERAZ

**łączenie perspektyw
antydiskryminacyjnej i globalnej
w edukacji formalnej i pozaformalnej**

scenariusze lekcji

SZKOŁA

RÓWNOŚCI

**TOWARZYSTWO
EDUKACJI
ANTYDISKRYMINACYJNEJ**

#CHCEPOKOJUNASWIECIE

1. Tytuł/temat lekcji: #CHCEPOKOJUNASWIECIE

2. Czas trwania lekcji: 45 minut

3. Krótki opis scenariusza: Lekcja poświęcona jest kształtowaniu umiejętności krytycznego myślenia, argumentowaniu swojej decyzji, interpretowaniu krótkiego tekstu, a także zadawaniu pytań otwartych dotyczących wartości, jaką w tym wypadku jest pokój. W tym celu wykorzystujemy cytaty o pokoju – wypowiedzi ludzi pochodzących z różnych kręgów kulturowych.

4. Autorka: Iwona Kryczka

5. Poziom edukacyjny: III etap wos, IV etap wos i IV etap geografia

6. Słowa/Pytanie kluczowe: Dlaczego warto pytać o wszystko?

7. Przedmiot: wiedza o społeczeństwie, geografia

8. Związek z podstawą programową:

- GEOGRAFIA – IV etap: zakres podstawowy 2.2, 2.15
zakres rozszerzony 9.15
 - WOS – III etap: 9.4, 19.2, 22.1, 22.2, 23
IV etap – zakres rozszerzony 7.4, 7.5, 36, 38, 40.5, 40.6, 40.7, 40.8, 42
-

9. Cele lekcji

Po lekcji uczeń/uczennica:

- pozna nazwiska osób walczących o pokój i o równouprawnienie na świecie,
 - dowie się, które organizacje zajmują się działaniami na rzecz pokoju,
 - nauczy się przedstawiać swoje opinie i argumenty,
 - rozwinie umiejętność krytycznego i logicznego myślenia, rozumowania, argumentowania.
-

10. Metody i formy pracy: myślenie wizualne – tworzenie plakatu, dyskusja skupiona na umiejętnościach argumentowania i interpretacji, tworzenie pytań otwartych i abstrakcyjnych

11. Materiały dydaktyczne: cytaty o pokoju (załącznik nr 2), kartki papieru A4, kolorowe markery

12. Przebieg lekcji:

- a. Zapoznaj uczennice i uczniów z tematem i celami lekcji, zapisz na tablicy pytanie kluczowe. Sprawdź, czy wszyscy to zrozumieli. (2 minuty)

b. Poproś uczennice i uczniów, by wymienili przykłady nazwisk osób czy nazwy instytucji, które zajmują się działaniami na rzecz pokoju. Zapytaj, czy znają jakieś symbole pokoju. Zgłaszane poprawne propozycje zapiszcie na tworzonym plakacie o takim samym tytule jak temat lekcji. (7 minut)

c. Wprowadzenie: Na podłodze ułóż cytaty z wypowiedziami znanych osób dotyczącymi pokoju. Powinny one być tak ułożone, by można było swobodnie je odczytać. Daj uczniom i uczennicom trochę czasu, by mogli je wszystkie przeczytać. (4 minuty)

d. Poproś, by każda osoba wybrała jeden cytat, który uznała za najciekawszy, najbardziej inspirujący – i ustawiła się przy nim (głosowanie nogami). Przy cytatach utworzą się grupy osób, których wybór był taki sam. (2 minuty)

e. Zaproś uczennice i uczniów, aby w grupach stojących wokół jednego cytatu przedyskutowali argumenty, które skłoniły ich do tego wyboru.

f. Poproś, aby każda z grup zreferowała na forum klasy, jakie były interpretacje każdego z cytatów. Zapytaj każdą z grup, czy wszyscy mieli takie same argumenty. Czy każda z osób rozumiała ten cytat podobnie, czy różnie? Czy szukając interpretacji, powoływali się na inne teksty/książki/przysłowia, czy raczej na swoje rozumienie i doświadczenia życiowe? (15 minut)

g. Poproś każdą z grup, aby przeformułowała cytat na pytanie. Pytanie ma być otwarte i abstrakcyjne. Może chodzić w nim o wyjaśnienie danej myśli, doprecyzowanie stwierdzenia lub jakiejś jego części. Może też odwoływać się do wątku, który pojawił się po przeczytaniu i omówieniu cytatu. Utworzone pytanie umieść na tablicy. Jeśli jest to pytanie zamknięte lub wydaje się zbyt mało filozoficzne – warto je wspólnie z autorami/autorkami przeredagować, doprecyzować. Powiedz uczennicom i uczniom, że dzisiaj nie będziecie dyskutować nad tym, jakie są odpowiedzi na te pytania. (10 minut)

Pytanie filozoficzne – to pytanie otwarte dotyczące abstrakcyjnej idei lub pojęcia, albo też zbliżające do definicji, sensu bądź znaczenia. Takie pytania nie mają jednoznacznych odpowiedzi (nie są związane ze spekulowaniem, nie wymagają też tak zaawansowanej wiedzy z jakiejś dziedziny jak pytania do eksperta/ekspertki).

h. Podsumowując pracę z formułowaniem pytań, poproś grupę o opinię, czy to było łatwe, czy trudne zadanie. Zapytaj np: „Czy czujecie się zniecierpliwieni lub zawiedzeni? Czy jesteście zaintrygowani dyskusją nad któryś z pytań i dlaczego?”. Wyjaśnij: „Szczególnie warto zadawać te pytania, na które nie znamy odpowiedzi i na które być może nie znajdziemy łatwo odpowiedzi w internecie czy w podręczniku. Takie pytania mogą doprowadzić nas do ważnych odkryć i wielkich rzeczy. Zwróćcie też uwagę na to, jakie emocje towarzyszą wam w związku z niemożliwością odpowiedzi na sformułowane pytania od razu. Zadawanie pytań o świat i otaczającą nas rzeczywistość jest bardzo ważną umiejętnością globalnego obywatela i globalnej obywatelki. To ona pomaga nam kwestionować status quo, myśleć strategicznie i perspektywicznie, a także wciąż sprawdzać wiedzę, którą przekazują nam inni”. (5 minut)

13. Komentarz metodyczny:

Zaproponowana lekcja przygotowuje klasę do pracy metodą dociekań filozoficznych, ale stanowi też ważną naukę związaną z pracą na wartościach oraz kształtowaniem umiejętności komunikacyjnych.

W pierwszej części lekcji uczennice i uczniowie otrzymują podstawową wiedzę dotyczącą wartości, jaką jest pokój, i jej rozumienia w kontekście edukacji globalnej (poprzez przywoływanie różnych postaci, np. laureatów/laureatek Pokojowej Nagrody Nobla, przywódców państw i ruchów religijnych – jak Mahatma Gandhi oraz organizacji – jak ONZ).

W drugiej części pracują nad swoimi umiejętnościami. Zauważ, że w drugiej części lekcji następuje zmiana formuły i od teraz nauczyciel/nauczycielka jest jedynie moderatorem/moderatorką dyskusji, a nie przedstawia swojej opinii ani nie zatwierdza odpowiedzi udzielanych przez uczennice i uczniów. Dużą zmianą jest też to, że wraz z końcem lekcji nie udzielamy odpowiedzi na sformułowane pytania. Taki zabieg przygotowuje grupę do tego, aby zrozumiała, że nie zawsze celem musi być dojście do jednej, właściwej odpowiedzi. Warto omówić pod koniec zajęć emocje uczennic i uczniów z tym związane, jednak nie ulegać presji odpowiadania na pytania, a nawet zatrzymywać próby odpowiadania na nie przez grupę.

14. Materiały pomocnicze, literatura:

- Cytaty: <https://cytaty24.pl/cytaty/Pok%C3%B3j/Aforyzmy,Sentencje/k/51>.
- Belgeome C., *Edukacja uczestnicząca. Filozofia dla dzieci i młodzieży*, [w:] *Globalna ukladanka, czyli jak definiować globalne problemy, rozumieć je i zajmować się nimi*, Warszawa 2015.
- Bournier I., Pottier M., *Wielka encyklopedia pokoju. Historia, symbole, organizacja*, Wydawnictwo Papilon, Warszawa 2010.
- Jasikowska K., Klarenbach M., Lipska-Badoti G. i in., *Edukacja globalna. Poradnik metodyczny dla nauczycieli II, III i IV etapu edukacyjnego*, Warszawa 2015.
- Swat-Pawlicka M., Pawlicki A., *Zrozum świat. Podręcznik dla nauczycieli i nauczycielek przedszkolnych*, Warszawa 2016.

Publikacja jest częścią serii Szkoła Równości.

© Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej

ul. Kłopotowskiego 9/31, 03-718 Warszawa

tel: 535 559 557

e-mail: biuro@tea.org.pl

Publikacja jest współfinansowana w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska (CC BY 3.0). Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Towarzystwa Edukacji Antydyskryminacyjnej. Utwór powstał w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej realizowanej za pośrednictwem MSZ RP w roku 2017. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej. Treść licencji jest dostępna na stronie <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>.

Załącznik nr 1

Metoda dociekań filozoficznych – P4C

Jest to narzędzie edukacji interaktywnej. Służy do wyrabiania u uczniów umiejętności, motywacji i postaw poznawczych oraz społecznych związanych z uzyskaniem intelektualnej i moralnej samodzielności. Metodę tę stosuje się już w edukacji wczesnoszkolnej.

Kształtuje:

- nawyk samodzielnego poprawnego rozumowania,
- świadomość własnej niewiedzy i zainteresowanie światem,
- sztukę stawiania pytań i potrzebę szukania na nie odpowiedzi,
- umiejętność formułowania własnego stanowiska i jego argumentacji,
- wyobraźnię i kreatywność,
- umiejętność prowadzenia dialogu.

Etapy dociekań filozoficznych:

- przygotowanie,
- przedstawienie materiału wyjściowego (bodźca do dociekania) – stymulus,
- czas na indywidualne myślenie – pytania wyjściowe,
- tworzenie pytań,
- przedstawienie pytań,
- wspólne wybieranie pytania,
- pierwsze przemyślenia,
- dyskusja (rozwińcie tych myśli),
- ostatnie przemyślenia.

Refleksja: Jak nam poszło? Czy wybraliśmy dobre pytanie?...

Załącznik nr 2

Cytaty do lekcji – propozycja.

Należy wybrać kilka z nich – te, które prowadzący/prowadząca uzna za najlepsze dla danej grupy.

- A. „Pokój nie jest podarunkiem Boga dla człowieka, lecz darem, który ludzie uczynili samym sobie” – Elie Wiesel, laureat Pokojowej Nagrody Nobla
- B. „Nigdy nie było dobrej wojny i złego pokoju” – Benjamin Franklin, jeden z ojców-założycieli Stanów Zjednoczonych
- C. „W [czasach] pokoju synowie grzebią swoich ojców, a na wojnie – ojcowie swoich synów” – Ryszard Kapuściński
- D. „Pokój zaczyna się w umyśle” – Maha Ghosanada
- E. „Lepszy pewny pokój niż spodziewane zwycięstwo” – Tytus Liwiusz
- F. „Światowy pokój zaczyna się od pokoju naszego serca” – kardynał Stefan Wyszyński
- G. „Nie ma pokoju bez sprawiedliwości, nie ma sprawiedliwości bez przebaczenia” – Jan Paweł II
- H. „Łatwiej głosić pokój, niż go zachować” – Andre Maurois
- I. „Pokój na Ziemi zaczyna się w nas samych” – Mateusz.pl
- J. „Jeśli chcesz pokoju, szukaj się do wojny” – Platon
- K. „Wojna nie rozstrzyga, kto ma rację, lecz kto ma odejść” – Bertrand Russell